

Fredagen den 7 februari

Kl. 09.00

*Kompletteringsval till
utskott*

Allmänpolitisk debatt

1 § Kompletteringsval till utskott

Anf. 1 TALMANNEN:

Socialdemokratiska riksdagsgruppen har som suppleant i konstitutions- och arbetsmarknadsutskotten efter Christina Flink anmält Ture Ångqvist.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i konstitutionsutskottet

Ture Ångqvist (s)

suppleant i arbetsmarknadsutskottet

Ture Ångqvist (s)

2 § Justerades protokollet för den 30 januari.

3 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1985/86:287 och 288 till lagutskottet

4 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 73)

Anf. 2 LARS DE GEER (fp):

Herr talman! Under industrialismens genombrott i Europa för 150 år sedan existerade förvisso inte någon regionalpolitik i vår världsdel! Textildistrikten i nordvästra England lämnades åt sitt hårda öde, då exporten av tyg till imperiets olika länder upphörde och den enda utvägen ur förfall och massarbetslöshet var att flytta bort från textilområdet, oftast innebärande emigration till Canada eller Australien. På samma sätt gick utvecklingen i USA. När antraciten från kolgruvorna i östra Pennsylvania ej längre gick att sälja, flyttade gruvarbetarna och deras familjer därifrån, lämnande efter sig tomma spökstäder och hela bygder utan folk. Då vinderosionen blåste bort matjorden på farmarna i Oklahoma, tog bönderna sina ägodelar med sig och flyttade till Californien.

Men vi behöver inte gå utomlands för att finna exempel på områden från vilka människor måste flytta därför att utkomstmöjligheterna var för dåliga.

Nästan en miljon svenskar emigrerade till Amerika av den anledningen under förra seklet, en utvandring som värtaligt skildrats av Vilhelm Moberg i många av hans böcker.

Ur rent nationalekonomisk synvinkel kan det inte förnekas att ett lands ekonomiska tillväxt påskyndas om folk flyttar från regioner med dåliga utkomstmöjligheter till områden där näringslivet är expansivt. Vår svenska industris snabba tillväxt under de senaste 100 åren skulle ej ha varit möjlig, om inte vårt jordbruk samtidigt släppt till årskull efter årskull av unga, duktiga människor. Men vårt land befinner sig nu i ett övergångsstadium, där det rent industriella samhället håller på att ersättas av ett postindustriellt informationssamhälle. Möjligheterna att klara sysselsättningskriser genom folkförflyttningar är sämre i detta nya samhälle än förr, samtidigt som ny teknik inom elektronikens och dataskärmarnas område skapat möjligheter att återföra sysselsättning till våra glesbygder utan de transportackdelar som förut ofta var helt utslagsgivande. En viss rörlighet inom arbetskraften i ett land är dock alltid önskvärd, om tillväxten skall kunna upprätthållas, och den ibland onyanserade kritiken mot "flyttlasspolitiken" skjuter ofta över målet. Om alla människor skulle bo kvar och invänta arbete i just den bygd där de råkat födas, skulle deras utkomstmöjligheter och landets tillväxt allvarligt försämrans.

I Sverige råder det emellertid politisk enighet om att vi skall ha en regionalpolitik, som motverkar de negativa följderna av sysselsättningskriser inom orter och landsdelar och som i varje fall skall säkerställa att förändringar sker i socialt acceptabla former. En sådan aktiv politik har sedan länge förts i fråga om Norrlands inland i allmänhet och Norrbottens län i synnerhet, med stora insatser och icke utan en viss, dock ojämnt fördelad, framgång. Det var intressant att i går höra statsrådet Thage G. Peterson påpeka att även företag och privata organisationer bör kunna decentralisera sin verksamhet och att inte endast statliga organisationer och verk kan bli aktuella i detta sammanhang.

Under 1980-talet har krav rests på en aktiv regionalpolitik även inom andra delar av vårt land än Norrland. Dessa krav har av statsmakterna tillmötesgått på ett mycket omfattande sätt i samband med den svenska varvsindustrins gradvisa nedläggning, varvid man faktiskt ofta helt bortsett från att varvsorterna ur näringsgeografisk synvinkel varit belägna i landets allra bästa områden.

Krisorterna Landskrona, Uddevalla och i dag förvisso även Malmö ligger ju alla "på Sveriges framsida", med korta, goda och väl utbyggda förbindelser såväl med våra nordiska grannländer som med kontinenten och med länder i andra världsdelar. Den socialdemokratiska regeringen fick för ett par år sedan mycket beröm för sitt kraftfulla handlingsprogram då beslut fattades om nedläggning av Uddevallavarvet. Till en kostnad av 2-3 miljarder avsågs detta program klara sysselsättningen i Uddevalla och Lysekil med omnejd, något som man med Volvos benägna medverkan också förefaller att lyckas med. Men var denna enorma satsning nödvändig i en ort med så unikt goda industriella förutsättningar som Uddevalla? Grannorterna Trollhättan och Vänersborg hade – och har fortfarande – en arbetsmarknad som är klart överhettad och karakteriseras av brist på arbetskraft. Även utan

det stora statliga stöd som nu utgår skulle många nya industrier ha sökt sig till Uddevallaområdet!

Det som gjort att väst- och sydkustens varvsorter fått – och i fallet Malmö sannolikt kommer att få – ett så utomordentligt stort stöd har varit det faktum att varven ägts av staten och att varje enskild nedläggning berört ca 3 000 anställda eller fler på en och samma gång. Den ögonblickliga kris som därvid åstadkommit har mobiliserat orternas alla innevånare och politiker till samfälliga krav på statliga instanser, krav som i varje fall i Landskrona och i Uddevalla i stort sett blivit tillgodosedda genom omfattande och dyrbara statliga stödprogram. Dessa har blivit än dyrare om hänsyn också tas till de miljardförluster staten gjort på drift och försäljning av fartyg som ej kunnat betalas av sina beställare.

Den svenska järnhanteringen befinner sig sedan tio år tillbaka i en strukturkris, som drabbat hela den industrialiserade världens stålindustri. Under de borgerliga regeringsåren omstrukturerades vår handelsstålsindustri till avsevärda kostnader genom bildandet av SSAB, varigenom NJA i Luleå förenades med verken i Domnarvet och Oxelösund till ett även efter internationella mått effektivt företag. Men de mindre handelsstålverken och framför allt den i Sverige ur sysselsättningssynpunkt helt dominerande specialstålsindustrin har ännu inte kommit ur sin krissituation, trots att de rostfria stålverken samlats till ett företag under Avestas ledning. Den svenska järnhanteringskris – som redan medfört ett bortfall av 15 000 jobb eller nästan tre gånger så många som varvskriserna i Landskrona och Uddevalla – har kommit i små steg, och drabbat 23 kommuner i sju län. Bortsett från SSAB har alla drabbade företag varit privata, ett förhållande som tillsammans med Bergslagens administrativa splittring medfört att regionen ej kunnat utöva något samlat politiskt tryck på statsmakterna.

Genom tillsättandet av en Bergslagsdelegation för två år sedan har dessa dock utfört ett omfattande utredningsarbete rörande vilka förbättringar i områdets infrastruktur som är önskvärda. Delegationens budget på 25 miljoner – som ännu ej förbrukats – har ej medgett annat än satsningar på forskning och utvecklingsprojekt. I samband med omstruktureringen av sektorn för rostfritt stål har staten vidare åstadkommit att ett par investmentbolag bildats i Bergslagen med ett sammanlagt kapital av 125 miljoner i riskpengar.

Men detta är också allt. Trots att regionen förlorat 15 000 jobb i gruvor och stålverk sedan 1976, har statsmakterna inte tilldelat densamma ens en tiondel av det stöd som utgått till vardera Landskrona och Uddevalla.

Folkpartiet har inlämnat en utomordentligt omfattande och detaljerad motion om vilka åtgärder som borde vidtagas där, och de berörda 23 kommunerna har enats om ett gemensamt Bergslagsmanifest. I bägge dokumenten krävs att Bergslagsdelegationen permanentas och tilldelas resurser som står i rimlig proportion till de enorma problem som områdets strukturkris motiverar.

Herr talman! Finansministern Ingemar Mundebo påpekade en gång att Sverige var det enda landet i världen i vilket avundsjukan var starkare än sexualdriften! Jag har upptagit kammarens tid genom att i viss detalj diskutera regionalpolitiken i ett historiskt och nationalekonomiskt perspek-

Prot. 1985/86:74
7 februari 1986

Allmänpolitisk debatt

tiv, ur vilket torde framgå att vi i folkpartiet inte alls reservationslöst är beredda att satsa obegränsade summor på regionalpolitik. Men med detta anförande har jag önskat belysa hur orimligt det är att näringsgeografiskt välbelägna orter på landets väst- och sydkust tilldelas enorma stödbelopp, samtidigt som Bergslagsregionen med mycket större förlust av arbetsplatser och med ett mycket sämre näringsgeografiskt läge endast fått utredningspengar.

Vi i Bergslagen anser oss, oavsett politisk tillhörighet, ha berättigade krav på att i regionpolitiskt avseende åtminstone ej bli sämre behandlade av statsmakterna än andra områden med strukturella kriser blivit. Den just publicerade nedläggningen av Kockums varv i Malmö gör detta påpeckande utomordentligt aktuellt.

Anf. 3 OVE KARLSSON (s):

Herr talman! Många har karakteriserat Dalarna som ett Sverige i miniatyr. Landskapet växlar: slättbygder i söder och skogar och fjälltrakter i norr. Det finns många sjöar och vattendrag som förstärker landskapets speciella karaktär och ger det en särskild prägel. Tyvärr har Dalarna under de senaste åren blivit ett utflyttningslän – Dalarna tillhör Bergslagen och är dessutom ett skogslän. Den trenden måste nu brytas.

Jag tror att det inte är någon överdrift att påstå att det svenska industrisamhället egentligen föddes i Bergslagen. Det föddes där, därför att där fanns allt som krävdes för våra basnäringar: malmen, skogen och vattenkraften, som kunde ge energi för att förädla råvaran till produkter som kunde säljas ut över världen. Det är produkter som i hög grad bidragit till landets välstånd under mycket lång tid.

Nu har länet drabbats av strukturförändringar som skapar stora svårigheter, svårigheter som det krävs genomgripande insatser för att komma ifrån.

Solidariteten kräver nu att vi får litet av den hjälp som vi tidigare gett andra.

Riksdagen har lagt fast mål för regionalpolitiken som jag menar är bra. De mål som angavs så sent som i maj förra året var

- a. att skapa förutsättningar för en balanserad befolkningsutveckling i landets olika delar,
- b. att ge människor tillgång till arbete, service och god miljö, oavsett var de bor i landet,
- c. att ta till vara glesbygdens utvecklingsmöjligheter.

Det här är mål som jag menar är bra, men det krävs ytterligare åtgärder för att uppnå dem.

Kopparbergs län är det län som det senaste året har drabbats om inte hårdast så näst intill av utflyttning. Det var bara Norrbotten som hade större utflyttning.

De fyra kommuner som ingår i Bergslagen är mycket hårt drabbade och kräver sina speciella insatser. Där kräver både befolkningsminskning och arbetslöshet att speciella insatser vidtas. Till detta återkommer senare Iréne Vestlund.

Men även de flesta övriga kommuner i länet har stora bekymmer med

befolkningsutvecklingen. I flera kommuner har befolkningsminskningen legat på över 1 % det senaste året.

Orsaken till vikande befolkningsunderlag beroende på utflyttning är arbetslöshet, som i sin tur beror på strukturförändringar i industrin.

Den strukturella arbetslöshet som drabbat länet har medfört att vi har något av den högsta arbetslöshet som finns i något län, och särskilt bland ungdomar och kvinnor är arbetslösheten hög.

Häromdagen fanns i en tidning en för mig mycket tråkig rubrik: "Ungdomar raggas jobb i Göteborg". Det tråkiga är inte Göteborg eller initiativet från arbetsförmedlingen i Avesta utan att ungdomar i åldern 18–20 år måste lämna länet för att få arbete. Visst är jag medveten om att det kan vara bra för de unga att skaffa sig kunskaper och erfarenheter, men möjligheten och lockelsen till arbete på hemorten måste finnas kvar. Det är ju ungdomen som vi skall bygga framtiden på, och därför behöver de vara kvar i länet och i kommunerna.

Ett annat för länet karakteristiskt förhållande är den onormalt låga yrkesverksamhetsgraden bland kvinnor. De otillräckliga möjligheterna för kvinnor att få arbete i länet innebär naturligtvis att många hushåll har små inkomster. En annan sida av saken, som vi också påtalat i en av våra avlämnade motioner, är svårigheterna att rekrytera yrkesmänniskor till länets näringsliv med hänsyn till problemen för medföljande make eller maka att erhålla anställning på en mycket snäv arbetsmarknad. Till detta återkommer senare Inger Hestvik.

Kopparbergs län har tillsammans med ett antal andra län lidit svårt av omställningarna inom den tunga industrin. Jag tror att omfattningen av dessa förändringar, som särskilt drabbat vissa företag och orter, dess värre inte är uppenbar för så många.

Ett exempel som kan redovisas är att antalet anställda inom Avesta AB enbart i Avesta kommun har minskat med närmare 1 100 personer under de senaste tio åren. Det motsvarar nästan ett varvs halva personalstyrka. Men denna minskning har inte väckt så stor uppmärksamhet, därför att den har skett under en längre period och många gånger genom s. k. naturlig avgång. En neddragning med 100 personer per år vållar ingen större uppmärksamhet och föranleder inga samlade insatser. I längden blir kanske en sådan utdragen nedläggning därför mer förödande än en stor industrinedläggning, som sker vid ett och samma tillfälle.

Fler orter har drabbats av samma förhållande. Antalet sysselsatta minskar under en längre period och medför på sikt stora svårigheter för orten. De feta rubrikerna uteblir, men resultatet blir detsamma som om det hade varit en stor industri som hade lagts ned vid ett tillfälle.

Ett annat problemområde är träindustrin, där antalet sysselsatta har sjunkit på ett mycket oroande sätt. Både trähusfabriker och snickerier drabbas av strukturförändringarna, med åtföljande minskning av antalet arbetstillfällen.

Strukturuomställningen inom skogsbruket har också medfört att antalet arbetstillfällen under en lång period har minskat kraftigt i länets västra och norra delar.

Det svåraste arbetsmarknadsläget i länet har dock byggnadsarbetarna,

med en mycket hög arbetslöshet. Troligen har Dalarna landets högsta byggarbetslöshet. Vid den senaste mätningen var 770 byggnadsarbetare arbetslösa. Totalt i länet fanns det vid den senaste mätningen drygt 6 600 arbetslösa anmälda vid arbetsförmedlingen.

Den uppräknig som jag här gjort visar att det är förhållandevis lätt att peka på stora och tydliga problem. Det är naturligtvis svårare att peka på enkla och uppenbara lösningar. Jag tror knappast att lösningarna på problemen ligger i några få isolerade åtgärder. Jag anser att det krävs åtgärds paket av både lång- och kortsiktig karaktär.

Det behövs kortsiktiga riktade åtgärder, som kan skapa arbetstillfällen med omedelbar verkan, så att förhållandena för de värst drabbade grupperna, byggnadsarbetare, ungdomar och kvinnor, förbättras.

Samtidigt måste uppmärksamheten med kraft riktas mot mer generellt verkande och långsiktigt syftande åtgärder inom olika områden av samhällslivet.

Ett grundläggande drag i utvecklingen på arbetsmarknaden är de allt snabbare förändringarna. Förändringar medför krav på nytt och högre kunnande. Kraven på arbetsmarknaden går mot ett allt djupare kunnande inom olika, framför allt tekniska, områden.

Min uppfattning är att en utveckling inom länets näringsliv kräver snabbare teknikspridning och insatser inom marknadsföring och produktionsorganisation. Kunnande framstår mot den bakgrunden som den viktigaste förutsättningen för näringslivets utveckling. Större och effektivare insatser inom utbildningsområdet, vilket vi socialdemokrater också framfört krav på i en särskild motion till riksdagen, är nog ett av de viktigaste bidrag vi kan ge för att utveckla näringslivet i länet.

De åtgärder som krävs inom utbildningsområdet är inte några få och isolerade sådana, utan det krävs många åtgärder inom olika områden för att utveckla skolans materiella och personella resurser och för att öka utbytet av gjorda insatser.

Utbildningen måste få ett innehåll som motsvarar arbetsmarknadens aktuella krav. De materiella resurserna måste förnyas snabbare. Lärarnas fortbildning måste förbättras. Skolan måste få möjligheter att rekrytera och behålla kvalificerade lärare. En annan angelägen sak tycker jag är att nya former för samverkan mellan skola och näringsliv utvecklas, t. ex. samnyttjande av dyrbar teknisk utrustning.

Det är vidare angeläget med upplysning och information till ungdomarna, syftande till att förmå dem att välja utbildningar som ger yrkeskunskaper och som ger dem arbete efter avslutad skolgång.

Innan jag går till en sammanfattning och avslutning vill jag framhålla det angelägna i att vi också satsar på att behålla en levande glesbygd. Jag menar att glesbygden är en resurs och att den måste utnyttjas som en sådan. Vi behöver en decentraliserad samhällsstruktur, som tillåter människor i landets alla delar att bo kvar i sin hembygd. Det övergripande målet bör vara att skapa en livskraftig glesbygd med arbetsmöjligheter, bra service och god miljö. Detta är nödvändigt bl. a. för att hålla kulturlandskapet i hävd, till glädje och nytta för alla. Många områden i landet behöver aktiva jordbruk både för att skapa sysselsättning och för att bevara miljön. Vi bör tillvarata

glesbygdens produktiva resurser på ett offensivt och uthålligt sätt till hela samhällets bästa.

Sammanfattningsvis vill jag framhålla det angelägna i att Kopparbergs län erhåller resurser för både långsiktiga och kortsiktiga åtgärder. För att skapa omedelbar sysselsättning åt länets arbetslösa behövs snara insatser i form av beredskapsarbeten, som gärna kan sättas in i angelägna projekt till nytta för framtiden. Speciella insatser behövs för att snarast möjligt skapa arbetstillfällen för byggnadsarbetare och ungdomar, men också för kvinnorna. Men det behövs också kraftiga satsningar på regionalpolitiskt stöd, som kan skapa sysselsättning för framtiden.

Under 1985 fanns hos länsstyrelsen ansökningar om regionalpolitiskt stöd som inte kunde beviljas på grund av brist på pengar. Det behövs mer av regionalpolitiska insatser för att genomföra och stimulera till framtidsinvesteringar i Bergslagen och i det skogslän som Kopparbergs län är.

Huvudmålet för oss socialdemokrater i Kopparbergs län är nu att med samhällets hjälp åstadkomma en utvecklingsplan för att häva arbetslöshet och regional obalans och skapa förutsättningar för att på lång sikt trygga den ekonomiska och regionala utvecklingen i hela länet. Det yttersta målet måste vara att utveckla länet som helhet, så att människorna upplever trygghet för sysselsättningen och känner att nationens tillgångar fördelas rättvist.

Vi måste häva arbetslösheten, stoppa utflyttningen och trygga den ekonomiska utvecklingen i länet på lång sikt för att trygga framtiden för människorna, varhelst i länet de bor.

Anf. 4 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Allvarliga befolkningsomflyttningar sker sedan några år i vårt land, och utvecklingen börjar påminna om 1960-talet med de många flyttlassen främst från glesbygden till storstadsområdena. Den fråga man osökt ställer sig är om Sverige är på rätt väg, när nettoutflyttningarna mellan länen under fjolåret ledde till att Stockholms län ensamt ökade mer än landets hela befolkningstillväxt, samtidigt som glesbygdslänen minskade kraftigt. Att detta inte är en tillfällighet utan tyvärr torde fortsätta, om inte tillräckligt kraftfulla motåtgärder sätts in, visas av prognoserna för återstoden av detta årtionde.

Västernorrland är ett av de län som drabbats hårdast av nettoutflyttning de senaste åren och kommer om prognoserna går i uppfyllelse att drabbas mycket hårt fram till 1990.

Med en befolkning på drygt 260 000 invånare har Västernorrland de tre senaste åren minskat med ca 1 200 personer per år. Av den minskningen är drygt hälften ett resultat av en successivt ökande nettoutflyttning. Men trots att netto ca 1 900 personer flyttat från länet de tre senaste åren är arbetslösheten fortfarande betydligt högre än genomsnittet för landet.

Länet har även födelseunderskott, vilket är en följd av åldersstrukturen, vilken i sin tur är en följd av tidigare perioder av utflyttningar. Den nu pågående och prognostiserade nettoutflyttningen kommer att ytterligare försämra åldersstrukturen, vilket leder till relativt sett låga födelsetal och därmed för framtiden förmodligen växande födelseunderskott.

Riksdagens fastlagda planeringstal för Västernorrlands län är 268 000

invånare 1990, alltså samma folkmängd som länet hade 1980. Men utvecklingen hittills och prognoserna visar att länet kommer att förlora ca 10 000 invånare under 1980-talet, om inte speciellt verk samma åtgärder sätts in. Västernorrland får därigenom den mest negativa utvecklingen av alla län under detta årtionde och är ett län i kris.

Tidigare skedde en expansion i vissa delar av länet, främst i Sundsvalls kommun. Men under senare år har länets samtliga sju kommuner minskat sin befolkning.

Svårast drabbas glesbygdsområdena, vilka finns inom alla kommuner. Eftersom gränsen för att kunna uppehålla erforderlig grundläggande samhällsservice nås snabbt i många bygder är det mest kännbart för glesbygdsområdena. Utvecklingen i Västernorrlands län är alltså skrämmande, och det kan inte skönjas någon ändring av den nedåtgående trenden.

Samhället, i betydelsen inte bara kommuner, landsting och länsmyndigheter utan i minst lika hög grad staten, måste ta ansvar för att vända utvecklingen inom länet. Utöver generella regionalpolitiska insatser fordras särskilda och kraftfulla åtgärder.

Först och främst gäller det att Västernorrlands problem uppmärksammas, så att alla blir medvetna om problemen och nödvändigheten av åtgärder men även inser Västernorrlands möjligheter och speciella förutsättningar.

För att bidra till vidgad kunskap och ökad förståelse för länets svår bemästrade problem föreslog länsstyrelsen i 1985 års länsrapport att regeringen inom regeringskansliet skulle tillsätta en särskild länsutredning för Västernorrland. Men någon sådan utredning kommer regeringen inte att tillsätta, vilket framgick av industriministerns svar till mig vid frågestunden för några veckor sedan. Det är därför särskilt angeläget att riksdagen genom uttalanden och beslut medverkar till att omfattande åtgärder inom olika områden sätts in för Västernorrlands del.

Det kan tyvärr konstateras att Västernorrland inte speciellt gynnats när det gäller resurstilldelningar. Inte heller när det gäller lokaliseringsverksamheten har Västernorrland kunnat hävda sig tillräckligt under de senare åren. För framtiden är det nödvändigt att riksdagen verkligen beaktar de regionalpolitiska behoven vid lokaliseringar av statlig verksamhet och ger exempelvis i Västernorrland verk samma myndigheter ytterligare uppgifter, helst så att sysselsättningstillfällena vid de myndigheterna ökar.

Det är absolut nödvändigt att alla som känner ansvar för länets framtid och för en rättvis regional balans verkar för att Västernorrland behandlas mer positivt. Länet har goda utvecklingsmöjligheter om förutsättningarna inom bl. a. industri, högteknologisk utveckling, energitvinning liksom inom jord- och skogsbruk tas till vara. Dessutom bör länets centrala läge i Mittnorden vara av värde.

I centerns länsmotion har vi angett en del av problemen och lagt fram åtskilliga förslag gällande aktuella frågor för vårt län. Jag skall nämna några.

När det gäller jordbruket finns anledning påpeka dess betydelse både direkt och indirekt för sysselsättningen i länet och vikten av att jordbruksproduktionen hålls uppe på minst nuvarande nivå. I flertalet bygder är ett livskraftigt jordbruk, i många fall i kombination med annan verksamhet, förutsättningen för att på sikt hålla bygden levande. Även för utnyttjande av

livsmedelsindustrins kapacitet och för transportväsendet samt ur beredskapssynpunkt är det av allra största betydelse att upprätthålla jordbruksproduktionen. Den viktigaste förutsättningen för att behålla livsmedelsproduktionen är en tillfredsställande ekonomi för de enskilda jordbrukarna, så att de kan tro på sin näring och våga satsa för framtiden.

Riksdagen kommer i vår att få ta ställning till Norrlandsstödet. Det är då av största betydelse att utformningen av och nivån för Norrlandsstödet möjliggör att jordbruket i Västernorrland och i övriga delar av norra Sverige får avsedd kompensation för de merkostnader och de svagare odlingsbetingelser som råder där jämfört med förhållandena i mellersta Sverige. Vi i centern har i en partimotion anvisat ett med 40 milj. kr. höjt anslag för Norrlandsstödet, vilket skulle innebära ett värdefullt tillskott. Jag hoppas att en majoritet här i riksdagen stöder vårt förslag.

Avsevärt större satsningar borde kunna göras när det gäller vägbyggandet i Västernorrland, eftersom vägstandarden där är väsentligt lägre än den genomsnittliga standarden i landet i övrigt.

Herr talman! Utbildning och forskning är de viktigaste framtidssatsningarna, vilket centerns företrädare har betonat tidigare i denna debatt.

Högre teknisk och ekonomisk utbildning och forskning inom en region är ett par av de viktigaste förutsättningarna för en industriell utveckling. I knappast någon annan del av landet är avståndet till en teknisk högskola så stort som i Västernorrland. För att främja en fortsatt industriell utveckling i länet och i angränsande områden skulle en för regionen anpassad industrihögskola som är inriktad på både teknik, ekonomi och information vara av synnerligen stor betydelse. Länsstyrelsen och högskolan för Sundsvall/Härnösand har arbetat fram riktlinjer för utvecklingen av en industrihögskola i Sundsvall. Det är av största betydelse för utvecklingen i mellersta Norrland att det påbörjade skolprojektet ges sådana resurser att en uppbyggnad av en sådan här skola, anpassad till lokala och regionala behov, möjliggörs.

När vi läste budgetpropositionen blev vi förvånade över att regeringen, trots problemen i Norrland, lade fram förslag som direkt skulle innebära försämringar för området. Ett exempel härpå är förslaget att under en tvåårsperiod slopa statsbidraget till kollektivtrafiken. Samtliga centerpartister från skogslänen står bakom en motion, där vi kräver att statsbidraget i varje fall för skogslänen skall bestå. Nu synes regeringen, dess bättre, ha slagit till reträtt i denna fråga. Men regeringens förslag visar hur viktigt det är att alla som har ett ansvar för regional rättvisa klart säger ifrån när förslag i motsatt riktning framläggs.

När det gäller regionalpolitiska insatser i allmänhet anser jag det vara mycket viktigt att riksdagen följer centerns förslag om ökade resurser till regionala utvecklingsinsatser.

Herr talman! Det är nödvändigt att riksdagen observerar att problemen i mellersta Norrland är stora och att det är stor risk att vårt land så att säga får en svag midja. När det gäller förutsättningarna för en utveckling inom näringsliv, utbildning, forskning m. m. i Norrland måste staten ge sitt stöd, så att denna landsdel får en rättvis andel av landets resurser och kan bli en blomstrande del av vårt avlånga land.

Anf. 5 MARIANNE STÅLBERG (s):

Herr talman! Människor i stora delar av vårt land känner oro för hur jobben koncentreras till allt färre områden. Av den anledningen har en omfattande debatt uppstått, inte minst här i kammaren. Det framgår ju av debatten både i går och i dag. Debatten måste hälsas med tillfredsställelse. Att uppnå regional balans är en svår uppgift. Det visar de erfarenheter som man har gjort i flertalet länder. Frågan förtjänar därför att bli föremål för en seriös diskussion.

När jobben flyttar måste människorna följa efter för att få sin försörjning. Befolkningssiffrorna vid årsskiftet visade oroande tendenser.

Det är främst i Stockholmsområdet som befolkningen mycket kraftigt ökar, medan befolkningen fortsätter att minska i andra redan svaga regioner i landet. Även befolkningen i Göteborgs och Bohus län samt i Malmöhus län ökade. Men givetvis måste man vara uppmärksam på att storstadslänen har en avsevärd invandring och ett födelseöverskott. Befolkningssiffrorna visar också att det inte bara är i skogslänen som befolkningen minskar. Även befolkningen i län i södra Sverige minskar.

Det kan konstateras att expansionen av näringslivet, och således även av sysselsättningen, alltmer koncentreras till några få områden i landet. Förutom de tre storstadsregionerna har främst Linköpings- och Umeåområdena en gynnsam utveckling. Men i t. ex. Umeåområdet är det inte tillräckligt att bara hänvisa till utvecklingen där när det gäller att hjälpa inlandskommunerna i Västerbotten, som har mycket besvärliga förhållanden. Linköpings- och Umeåutvecklingen torde vara ett uttryck för att företagen i ökad utsträckning söker sig till områden med hög kunskapskoncentration, dvs. till orter med universitet och högskolor.

Koncentrationen av kvalificerad kunskap drar till sig verksamhet som ligger i tiden. Detta ger sedan bra underlag för utbyggnad av både privat och offentlig service.

Å andra sidan leder detta till att områden som saknar dessa förutsättningar har svårt att hävda sig, minskar sin befolkning och försämrar underlaget för en god infrastruktur. Då det i första hand är ungdomar som söker sig till de expansiva, kunskapsinriktade områdena leder befolkningsminskningen till en ogynnsam sammansättning av befolkningen. Som jag nyss konstaterade är den negativa utvecklingen inte längre koncentrerad till glesbygdsområdena utan drabbar också hårt områden som haft sin sysselsättning inom traditionell industri, t. ex. Bergslagen och Blekinge. Självfallet finns undantag från detta utvecklingsmönster, men då är det ändå oftast fråga om industriell verksamhet med betydande kunskapsinnehåll, t. ex. ASEA i Västerås.

Eftersom det råder enighet om att politiken skall inriktas på att skapa förutsättningar för en balanserad befolkningsutveckling i landets olika delar och på att ge människor tillgång till arbete, service och god miljö oavsett var de bor i landet, finns det all anledning att pröva hur utvecklingen mot det som brukar kallas informationssamhället skall kunna bemästras så att den inte leder till en ytterligare ojämlikhet inom landet.

Av särskilt intresse i det här sammanhanget är de uttalanden som gjorts från ledande företrädare för Stockholmsområdet, bl. a. Mats Hulth, om att man inte längre är intresserad av en så kraftig inflyttning som skett under

1985. Vad jag vet är det första gången som det är samstämmighet mellan företrädare för såväl expansions- som avflyttningsområdena om det ogynnsamma i en fortsatt koncentration av arbete och människor. Detta bör underlätta möjligheterna till lämpliga åtgärder.

Jag kan inte tänka mig annat än att den här nu mer och mer tydliga utvecklingen måste leda till att vi kommer fram till en utvidgning av de regionalpolitiska instrumenten.

I den nya utvecklingen är utbildningen en nyckelfråga. Mot den bakgrunden har uppbyggnaden av de mindre, regionala högskolorna i nästan alla län varit av stort värde.

Vid en resa som arbetsmarknadsutskottet gjorde i Skåne i början av veckan besökte vi bl. a. Lunds universitet. Vi informerades då om det utvecklade positiva samarbetet mellan universitetet, de mindre högskolorna och näringslivet.

Jag ser det som mycket viktigt att de regionala högskolorna byggs ut ytterligare, så att kunskapsinnehållet blir intressant för den nya utvecklingen. Särskilt angeläget synes det vara att utbildning på högskolenivå inom teknik och kemi knyts till de mindre högskolorna. Det borde också övervägas om regionalpolitiska medel kan användas för s. k. uppdragsutbildning. Det borde således vara möjligt att länen hos tekniska högskolor och universitet kunde "köpa" specialanpassad utbildning med ett kunskapsinnehåll som är anpassat till resp. läns förutsättningar.

Det är också viktigt att möjligheterna till tele- och datakommunikationer förbättras inom de områden där de ännu inte är utbyggda, eftersom detta är nödvändigt för att de skall ha samma chans till utveckling som övriga delar av landet. Televerkskoncernen, som har ansvaret för att telekommunikationsnätet byggs ut, bör därför påskynda utbyggnaden även i de sämst ställda områdena så att man också där kan utnyttja och vara mottagare av den nya tekniken.

Över huvud taget bör alla statliga organ och affärsverk mera beakta sitt regionalpolitiska ansvar. Regeringen bör dessutom ge verk och myndigheter i uppdrag att noga pröva på vilket sätt de kan medverka i en regional kunskapsuppbyggnad.

Inom det nordiska samarbetet bör på lämpligt sätt undersökas hur de nordiska länderna kan bistå varandra i det förändringsarbete som synes ofrånkomligt.

Exempelvis förekommer redan nu ett fint samarbete mellan mitt eget län och Trondheims tekniska högskola till gagn för näringslivet. Det nordiska samarbetet bör ytterligare förstärkas eftersom vi är på väg in i en ny industriell utvecklingsperiod där nya marknader, nya branscher, ny teknik och nya företag med ny högteknologi dyker upp.

Det är av yttersta vikt att denna utveckling följs upp av goda telekommunikationer, såväl tvärs över vårt land som till Norge och Finland.

Nuvarande utbyggnadsplaner inom telekommunikationsområdet inom Sverige ger vid handen att det under lång tid i Sverige kommer att saknas ett sammanbundet nät, vilket är av stor betydelse för näringslivets utveckling på båda sidor om gränsen.

Herr talman! Jag har bara kortfattat berört den anpassning av bl. a. de

regionalpolitiska medlen som den nya utvecklingen kommer att kräva. Det måste ankomma på regeringen och dess myndigheter att skyndsamt pröva vad nya omständigheter kan innebära ur regionalpolitisk synpunkt. Endast därigenom kan vi undvika en utveckling som inte längre önskas av någon.

Anf. 6 KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! Mitt anförande kommer i huvudsak att handla om varvsnäringen och situationen vid Kockums varv. Det motiveras av att varvsindustrin i Malmö är så betydande och avgörande för framtiden och utvecklingen i min kommun, ja, för hela den landsända som jag representerar.

I Malmöhus län, som har 15 200 öppet arbetslösa och 30 000 personer som saknar arbete på den reguljära arbetsmarknaden, skulle en nedläggning av den civila fartygsproduktionen på Kockums få förödande konsekvenser. Det är svårt att tro att verkningarna av ett sådant beslut skulle kunna kompenseras med andra insatser. Ett ställningstagande för en nedläggning av Kockums varv skulle därför, enligt min mening, lägga ytterligare sten på börda på en kommun som redan har betydande problem på sysselsättningens område.

Oron för vad som skall hända med Kockums är av lättförklarliga skäl närmast obeskrivlig hos de anställda och för oss som bor i Malmöregionen. Vi har krävt besked från regeringen. Vi skulle redan ha fått ett sådant, men industriministern har ännu inte kunnat infria detta löfte. Jag utgår ifrån att industriministern har goda skäl för sitt dröjsmål, men vill starkt understryka att varje dag som går utan besked är olycklig. Avsaknaden av besked leder bara till spekulationer och att falska rykten sprids, som regeringen sedan måste dementera. TV-Rapports meddelande i går kväll om att regeringen redan skulle ha bestämt sig för att avveckla Kockums varv är ett bra exempel på detta. Ryktesspridning och den sorts journalistik vi fick uppleva i går kväll ökar bara pressen på de anställda, vars lidande redan är på gränsen till det omänskliga. Sätt stopp för sådan ryktesspridning! De anställdas berättigade krav på beslut från regeringens sida måste nu infrias.

Vi är alla överens om att det finns en internationell överkapacitet inom sjöfarts- och varvsnäringen och att det kommer att dröja ytterligare en tid innan ett s. k. jämviktsläge uppstår. Världens varvsnationer har tacklat sina varvsproblem på olika sätt. En del har slagit vakt om sina varv, andra har med subventioner t. o. m. ökat sin varvskapacitet. Sverige har gått den motsatta vägen och tagit sitt internationella ansvar genom att kraftigt skära ned sin varvskapacitet. Jämfört med för tio år sedan återstår endast 10 % av nybyggnadskapaciteten för svenskt vidkommande.

Den hårda rationaliseringen inom svensk varvsindustri har varit framgångsrik på det sättet att vi i dag är konkurrenskraftiga. På vissa specialområden är vi t. o. m. mycket konkurrenskraftiga. Detta gäller inte minst Kockums varv. Internationella undersökningar visar att Kockums mer än väl kan tävla med Japan och andra stora varvsnationer med avseende på både produktivitet och kostnader. I Hade marknaden inte varit söndersubventionerad skulle Kockums situation varit en helt annan. Sakligt sett innebär ett beslut om nedläggning av Kockums att fel varv läggs ned. Ett sådant beslut skulle också enligt min mening vara felaktigt från näringspolitiska utgångs-

punkter. Vi har i Sverige redan tagit vårt ansvar för världens överkapacitet inom varvsnäringen.

Sverige har nått den nivå på varvssidan där vi måste slå vakt om det som återstår. Vårt land måste nu värna om våra strategiska intressen när det gäller nybyggnadsvarvens betydelse som en industripolitisk plattform för vidare utveckling. I detta sammanhang får vi inte heller glömma bort de beredskaps- och transportpolitiska aspekter som finns. De är mycket viktiga och måste finnas med i våra bedömningar.

Herr talman! Jag tvekar inte att påstå att det skulle vara en strategiskt bestående förlust för landet om handelsflottan och varvsindustrin mer eller mindre utplånades. Det finns mycket starka industripolitiska motiv för att slå vakt om den svenska varvsindustri som återstår och att utveckla Kockums, vårt sista stora nybyggnadsvarv, för civil fartygsproduktion.

Varvspropositionen kommer enligt propositionsförteckningen att läggas på riksdagens bord den 10 mars. Vad propositionen slutgiltigt kommer att innehålla vet vi ännu inte. Jag hoppas emellertid att industriministern och regeringen kommer fram till att Sverige måste upprätthålla varvsnäringens strategiska nivå genom att de svenska varven ges samma villkor som varven i konkurrentländerna. Enligt min mening bör industriministern i sin kommande varvsproposition överväga följande åtgärder beträffande sjöfarten.

För det första en förlängning av rederistödet för närsjöfarten.

För det andra bör partrederireglerna ändras så att kravet på fast driftsställe tas bort.

För det tredje bör exportindustrin få använda investeringsfonder för köp av andelar i fartyg i linjesjöfart.

När det gäller varvsindustrin så måste de svenska varven ges samma konkurrensvillkor som utländska varv. Det leder fram till följande krav

1. OECD-stödet bör som i Norge kunna omvandlas till kontantstöd.
2. Det bör finnas möjligheter för s. k. hemmamatchning.
3. FKN-räntan bör inte överstiga OECD-räntan.
4. Marknadsstödet bör förlängas, vilket för Kockums del innebär ca 200 milj. kr. per år.

Man kan då ställa frågan om ett samhällsättagande som här nämnts kan anses ekonomiskt försvarbart. Svaret på en sådan fråga måste bli ett obetingat ja. När man tar ställning till Kockums vara eller inte vara måste man också väga in de samhällsekonomiska konsekvenserna. Gjorda analyser har visat att den samhällsekonomiska förlusten vid en avveckling av den civila fartygsproduktionen vid Kockums blir 1 200 milj. kr. årligen. Sett mot den bakgrunden vore ett genomförande av de fyra krav som här ställts i högsta grad försvarbart.

Beträffande den framtida marknadsbedömningen för svensk varvsindustri så vet vi alla att det finns både ljusa och mörka sidor. Jag vill inte spekulera i några årtal om när marknaden kan vara i balans mellan varvskapacitet och efterfrågan. Men det är viktigt att komma ihåg att det inom vissa delar av Kockums marknadsområde finns en god tillväxt. Det avancerade byggnadssättet och den breda kunskap som finns på Kockums varv har lett till framgångar inom nya områden, t. ex. när det gäller kryssningsfartyg.

Marknaden för kryssningsfartyg antyder att det finns fog för en viss optimism framgent. Kockums har på detta område ett försteg i kunnande gentemot konkurrenterna.

Herr talman! Det är min absoluta övertygelse att Kockums i ett längre perspektiv kan försvara sitt berättigande inom den marina sektorn då det gäller att bygga handelsfartyg och att vara ledande inom undervattenstekniken.

Jag tror på Kockums, och jag kommer här i riksdagen att arbeta efter den övertygelsen. Det är min förhoppning att också regeringen och sedermera riksdagen visar att man tror på Kockums.

Till sist, herr talman: Malmös sysselsättningsproblem blir inte lösta enbart genom att Kockums räddas. Därutöver behövs en industripolitisk satsning i Malmö om man skall komma till rätta med arbetslösheten. Den relativa arbetslösheten i Malmö var i genomsnitt 5,6 % under 1985.

De socialdemokratiska ledamöterna från Malmö har i en motion till riksdagen dragit upp riktlinjerna för en politik som skulle leda till att arbetslösheten i Malmö avskaffades. Dessa förslag bör regering och riksdag ställa sig bakom.

Anf. 7 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! I dag är Malmö på allas läppar. Staden befinner sig i kris. Situationen är akut. Stadens största industri hotas av nedläggning. Många lever i detta nu i stark ovisshet. De anställda och deras familjer mår inte bra. Regeringen har hittills vägrat att lämna ett klart besked. Otåligheten mot regeringen växer. Därför måste vi ha besked. Det räcker inte med rykten.

Krisen är akut, men det har den inte blivit över en natt. Det finns många politiska felgrepp som har lett fram till den situation som Malmö i dag befinner sig i, med en öppen arbetslöshet som är dubbelt så stor som riksgenomsnittet. Detta har lett till svårlösta sociala problem, som enligt arbetsförmedlingen framför allt är märkbara i åldersgruppen 20–24 år.

Ett annat mått på den nyfattigdom som finns i Malmö är utvecklingen av socialbidragens storlek. 1985 uppgick de till mer än 300 milj. kr. Det skall jämföras med 50 milj. kr. 1980. Procentuellt är Malmö den ort i Sverige som 1985 hade det största antalet socialbidragstagare – inte mindre än 13 %.

Mot den här bakgrunden förstår man vilket dräpslag en nedläggning av Kockums varv skulle vara. Som ringar på vattnet skulle de onda cirklarna sprida sig till bransch efter bransch av underleverantörer och plussa på de redan chockerande höga siffrorna.

Men vi som har följt Malmös utveckling under några år kan inte undgå intrycket av att det har varit fråga om en avveckling. Genom en bostadspolitik med uttalat socialistiska förtecken har 35 000 människor valt att flytta ut till kranskommunerna, vilket medfört en sned åldersfördelning i Malmö.

Malmö borde med sitt läge i närheten av det trafikerade Öresund och i närheten av Danmark och kontinenten, med det rika uppland som Skåne är, när det gäller både människor och naturresurser, vara en blomstrande stad och kommer säkert att kunna bli det igen. Det är den vetskapen som gör att dagens situation trots allt inte är hopplös.

Att det ändå har blivit som det blivit är emellertid ingen tillfällighet. Det

har ett otvetydigt samband med den stelbenta och fantasilösa politik som har förts i Malmö.

Varvskrisen har förvisso drabbat många städer, men att Malmö drabbats så hårt beror på att 66 års socialdemokratiskt styre sätter sina spår. Det borde ligga nära till hands för statsråd och regering att gå ut och peka på hur en stad ser ut som styrts av socialdemokrater så länge någon kan minnas.

Men det gör de inte, och man förstår dem. Det verkar nästan som om de helst ville glömma Malmö. Är kanske Malmö ett generande faktum? Eller är det så, som man kanske har anledning att misstänka, att Malmö ligger för långt bort från Stockholm och betraktas som en del av landsorten bortom horisonten eller i varje fall bortom regeringens planeringshorisont? Det finns många, också socialdemokrater i Malmö, som i dag börjar upptäcka att det i varje fall har varit så och har varit det alltför länge.

En bekräftelse på att misstanken att Malmö har legat utom synhåll för regeringen är välgrundad är behandlingen av tandläkarhögskolan i Malmö.

Vid valet i höstas bröts äntligen den socialdemokratiska hegemonin. Äran för det kan samtliga samverkande partier tillskriva sig. Behovet av förnyelse upplevdes så starkt och var så berättigat att de förenades i denna gemensamma målsättning. En majoritet i Malmö tyckte att det var på tiden att en s-märkt politik som lett fram till ett Malmö med en sådan bekymmersam profil var förtjänt av en förändring, av en satsning på nya idéer, nya möjligheter.

Den nytändningen har just kommit i gång i Malmö, och det är ingen lätt uppgift som man har sig förelagd. Det gäller nämligen att bromsa vagnen i nerförsbacken. Det gäller att få stopp på den först: på skattehöjningarna, på arbetslösheten, på det ökande antalet socialbidragstagare.

Sedan gäller det att långsamt få vagnen uppför backen. Det är en tung och svår uppgift. Den kräver tålamod. Men alternativet – att man efter nästa val återgår till det gamla rutschandet utför – är så pass avskräckande att det inspirerar till extra ansträngning och sammanhållning.

Redan i dag känner vi i Malmö förändringens vind. Plötsligt öppnas tidigare stängda dörrar för alternativ. Ta t. ex. barnomsorgen eller fristående skolor. Nu öppnas kommunens tidigare knutna hand för bidrag till Bladins skola, som har funnits i många år, och till kristna skolan i Kroksbäck, Mariaskolan. Den s. k. samlade skoldagen förvandlas från obligatorisk till frivillig, något som vi i centern också har motionerat om i flera år.

Det satsas på miljövänliga bussar. Skolmatens kvalitet höjs. Det blir bättre samverkan mellan privata och offentliga vårdresurser. När det gäller bostäder ges valfrihet mellan äganderätt, bostadsrätt eller tomträtt. Det här är bara några exempel.

Bristen på fantasi och nya idéer när det har gällt att lyfta Malmö ur krisen kan bäst illustreras med den patentrösning som likt Columbi ägg i ett slag skulle lösa alla problem, nämligen bron. Socialdemokraterna i Malmö, visserligen motsagda av bl. a. partikamraterna i Helsingborg och Trelleborg, men livligt påhejade av andra partier och inte minst av högljudda talesmän för bankintressen, har satsat allt på denna visionära och spektakulära bro.

Många är de socialdemokratiska statsråd som har stått på Lernacken vid Limhamn och likt en Karl XII pekat ut brofästet. Men den fåfänga väntan på

denna patentmedicin mot alla Malmös svagheter har på något sätt förlamat Malmös andra möjligheter. Man kan se det bara genom att titta på färjetrafiken över Sundet. En bråkdel av vad en bro kostar skulle kunna ge täta, bekväma, snabba och pålitliga förbindelser över Sundet. Det är vårt förslag.

Men vem vågar satsa på färjor när man ständigt förutspår en bro?

Över huvud taget är denna sammanblandning av aktuella och nödvändiga lösningar på akuta problem med långsiktiga och därför litet dimmiga broplaner förödande. En monoman brofixering har fått den följden att vaksamheten har trubbats av och att Skåne riskerar att dräneras på kapital och industrier.

Vi vill bryta den här förhållningen vid bron. För vår del vill vi göra en satsning på bred front. Våra förslag återfinns i de motioner om arbetsmarknadspolitiska åtgärder i Malmö och Malmöhus län och beträffande Kockums som vi centerriksdagsledamöter från Malmöhus län och fyrstadskretsen har avlämnat under den allmänna motionstiden. Jag skall nämna några av våra motionsförslag.

Vi vill fullfölja det enhälliga riksdagsbeslut som prioriterar en fast förbindelse Helsingborg–Helsingör.

Vi föreslår täta, bekväma och snabba färjeförbindelser mellan Malmö och Köpenhamn.

Vi uppmanar regeringen att låta Kockums få chansen att konkurrera med andra länder på handelsfartygssidan när det t. ex. gäller att bygga kryssningsfartyg.

Kockums måste också få bygga den nya isbrytaren.

Ett marin- och undervattenstekniskt centrum skall utvecklas vid Kockums.

Vi föreslår också att byggandet av ett polishus i Malmö tidigareläggs.

Beslutet om nedläggning av tandläkarhögskolan i Malmö måste omprövas.

Vi vill satsa på utbildning i verkstadsteknik, dator- och mikroelektronik.

Vi föreslår att ett verkstadstekniskt utvecklingscentrum förläggs till Fosic industriby.

Vi efterlyser en kraftig satsning på verkstadsskolor och lärlingsutbildning.

Vi vill att ett biotekniskt centrum placeras i Malmöregionen, vilket en utredningsgrupp vid Lunds universitet har föreslagit.

Växtförädlings-, livsmedels- och läkemedelsindustrin har en naturlig placering i Malmöregionen och i Malmöhus län.

Vår region måste tillförsäkras ett utbildningsutbud på universitetsnivå som svarar mot folkmängden.

En satsning måste till på industrier baserade på naturgasteknologi.

Vi förordar en stimulering av småföretag som baseras på de nya teknologierna.

Vi behöver också en stor och livskraftig framtidsindustri som genererar en tät struktur av småföretag.

Vi behöver en etanolfabrik till länet.

Herr talman! Detta är bara några av våra förslag. Det är viktigt att Malmö befrias ur den gastkramning som hotet mot Kockums utgör. Vad regeringen nu måste göra är att ge besked.

Herr talman! Det är ingen överdrift att påstå att oron i det län jag representerar, nämligen Blekinge, i dag är stor med tanke på framtiden. Trots insatser från regering och riksdag har länet alltså en arbetsmarknads-situation som är ytterst allvarlig.

Den relativa arbetslösheten liksom antalet personer som är föremål för arbetsmarknadsåtgärder tillhör de högsta i landet. Särskilt bekymmersamt är läget bland ungdomarna. Blekinge har under hösten 1985 tvingats redovisa den högsta ungdomsarbetslösheten i landet efter Norrbotten – detta samtidigt som Blekinge är ett av de län som har avgjort flest ungdomar i åtgärder i form av ungdomslag. I de flesta kommuner i länet går en av fem flickor i åldrarna 20–24 år utan arbete.

Vi har haft en viss förbättring av arbetsmarknadsläget under åren 1983–1985, men mycket talar tyvärr för att arbetsmarknaden nu försämras. Karlskrona kommun gör tillsammans med länsarbetsnämnden en satsning för att ge arbete och utbildning till ungdomar i åldrarna 20–24 år. Detta projekt berör ungefär 150 personer och har just kommit i gång.

Om denna satsning inte hade kommit till stånd, hade vi nu tvingats redovisa fler arbetslösa än vid samma tidpunkt för ett år sedan.

Som en följd av arbetsmarknadsproblemen fortsätter utflyttningen från länet. Gapet mellan antalet in- och utflyttade reducerades något åren 1982–1984 men ökade på nytt kraftigt under 1985.

Under det senaste året minskade Blekinges befolkning med nära 700 personer. Blekinge är det enda län som nu tio år i följd utsatts för en befolkningsmässig åderlätning. Befolkningen har under dessa år minskat med 4,4 %.

Vi har alltså en mycket stor utflyttning från länet. Det är förvisso så, som industriministern sade i går, att vissa människor vill flytta. Men det är inget tvivel om att en stor del av dem som flyttar från vårt län gör det mot sin vilja.

Enligt statistiska centralbyråns statistik har Blekinge sedan 1975 det största flyttningsnettot i landet i förhållande till befolkningen. 2,4 % av befolkningen har flyttat sedan 1975. Som jämförelse kan nämnas att motsvarande siffra för Norrbotten är 2,3 %.

Mot denna bakgrund är den växande oron bland länets befolkning förklarlig.

Vi vet också att en väntad konjunkturavmattning kan bli kännbar i ett län som är så beroende av sysselsättningen inom industrin som Blekinge län. En stor del av denna sysselsättning finns dessutom i företag med legotillverkning.

På den statliga sidan väntas en fortsatt minskning av antalet arbetstillfällen. Vi har under de senaste tio åren förlorat ca 1 700 statliga jobb, och länsstyrelsen förutser en ytterligare minskning med några hundratal arbetstillfällen under de närmaste åren.

Kommunernas och landstingets möjligheter att skapa fler jobb begränsas av den i vissa fall mycket besvärliga ekonomiska situation som de befinner sig i. Särskilt besvärligt är det för landstinget och för Sölvesborgs kommun. Landstinget räknar för innevarande budgetår inte med någon volymutveckling alls. Detta har bl. a. sin orsak i den negativa befolkningsutvecklingen.

Landstinget förlorade exempelvis under 1985 till följd av befolkningsminskningen 5 milj. kr. enbart i skatteutjämningsbidrag.

Vad som vidare oroar oss är att det nu föreligger ett förslag från skatteutjämningskommittén som, om det förverkligas, skulle innebära att vårt landsting förlorar ytterligare ca 17 milj. kr. Vi anser att detta inte kan vara rimligt och att det i skatteutjämningsssystemet också måste tas vissa regionalpolitiska hänsyn.

Problemen i vårt län har tidigare uppmärksamats av riksdag och regering. Olofströms kommun är således tillfälligt inplacerad i stödområde C. Riksdagen har uttalat att länet i övrigt skall behandlas generöst vid ansökningar om regionalpolitiskt stöd, som kan utgå efter särskilt beslut. De tekniska centra som med stöd från regeringen bildats i länet är väl något av det bästa som hänt vårt län på mycket lång tid.

Det har i vårt län förts en diskussion om huruvida vi skulle kräva att länet i sin helhet skulle inordnas i stödområden. Vi ställer inte det kravet här i riksdagen, för industriministern har verkligen tagit riksdagens uppmaning att behandla länet generöst på allvar. Således fick vi till vårt län enbart under 1985 stöd i form av lån och bidrag på 46,3 milj. kr. Alla dessa pengar hamnade faktiskt inte i Olofströms kommun utan i de övriga kommunerna i länet. De företag som det gällde var bl. a. Blackstone, Kockums, Tarkett och Verkstadstekniskt Centrum Syd.

Ännu ett beslut som har fattats under den socialdemokratiska regeringens tid tror vi kommer att bli mycket betydelsefullt för våra möjligheter. Jag syftar på beslutet om förnyelsefonderna, som ju är ett fantastiskt beslut. Vi arbetar mycket för att ta till vara de möjligheter som detta beslut skapar för utvecklingen i länet.

Blekinge är ett bra län att leva i, och vi har mycket som vi kan ta till vara och utveckla. Vi har t. ex. en omfattande verkstadsindustri, vi har 25 % av Sveriges pälsdjursnäring, vi har ett välorganiserat fiske, vi har en betydande trädgårdsnäring, vi har viktiga militära anläggningar och vi har underbara naturliga förutsättningar för turism. Blekinge är ett av landets mest tätbefolkade områden, vilket ger korta avstånd och goda förutsättningar för samarbete inom länet.

Vi har framtidsbranscher som elektronik och data, där flera stora industrier i länet med inriktning på elektronik finns samlade inom Ericson-koncernen. Företaget är också hälftenägare i konsultföretaget EP-Data. Blekinge har goda förutsättningar att bli landets centrum för vattenbruk. Närheten till beredningsindustri, till institutet för vatten- och luftvårdsforskning, till Östersjöskolan m. m. ger goda förutsättningar för fortsatt utveckling.

Vi har kunnande inom området bioteknik. Stärkelseföreningens fabriker och Karlshamns oljefabriker är exempel på livsmedelsindustrier som är inne i en expansiv fas där en mängd nya produkter utvecklas.

Eke är gott virke, sägs det, och kommunerna, länsstyrelsen m. fl. gör förvisso stora ansträngningar för att vända utvecklingen i Blekinge. Men vi behöver också stöd och hjälp från en statsmakt med seriösa regionalpolitiska ambitioner.

Industriministern efterlyste i gårdagskvällens debatt konkreta förslag till

insatser. Jag skall redovisa några förslag till åtgärder som skulle kunna vidtas i vårt län – det är åtgärder både på kort sikt och på litet längre sikt.

Först och främst behövs det en samordning av samhällsinsatserna. Vi har upplevt att den ena handen inte riktigt vet vad den andra gör. I den motion som vi socialdemokratiska ledamöter från Blekinge väckt har vi krävt att en särskild delegation med företrädare för olika departement skall tillsättas för behandling av Blekinges problem. Det här är inget dogmatiskt krav i den meningen att delegationen bör se ut exakt så här. Vi kan mycket väl tänka oss en mera informell arbetsgrupp inom regeringen. Jag hälsar med tillfredsställelse industriministerns besked i går om att han kommer att ta upp överläggningar med banker, organisationer och företag för att förmå dem att ta ett större ansvar för den regionalpolitiska utvecklingen.

Vi har här i riksdagen under en följd av år hävdat att lokaliseringar bör ske till bl. a. sydöstra Sverige. Ingenting har emellertid hänt konkret. Om riksdagens uttalanden skall ha någon trovärdighet, måste dessa välvilliga uttalanden omsättas i praktisk handling.

Vi har tidigare begärt att regeringen skall ta upp överläggningar med de stora koncernföretag som är verksamma i vårt län. Bakom detta krav ligger den uppfattningen att storföretagen i alltför ringa utsträckning varit beredda att ta ansvar för de regionalpolitiska effekterna av sina beslut. Helt nyligen har industriministern träffat en överenskommelse med Ericsson, som innebär att viss nytillverkning förläggs till Blekinge. Därmed räddas 225 jobb. Vi hälsar givetvis denna åtgärd med tillfredsställelse och anser att fortsatta överläggningar bör ske i syfte att förlägga ytterligare verksamhet till länet.

En mycket viktig faktor som de flesta talare poängterat i debatten är tillgången till högskoleutbildning och forskning. Vi saknar i vårt län en egen högskola, men vi har genom de tekniska centra som bildats i länet kunnat åstadkomma ett mycket fruktbart samarbete mellan utbildning och näringsliv. Vissa tekniska utbildningar på 80-poängsnivå har därmed kunnat förläggas till Blekinge. Vi har i vårt län mycket bra utgångsläge. Vi har tillgång till kompetent och behörig personal, duktiga lärare, lokaler och utrustning av senaste modell liksom låga administrativa kostnader. Det är viktiga argument i en tid då de tekniska högskolorna har svårt att tillfredsställa den stora efterfrågan på utbildning. Särskilda regionalpolitiska medel bör därför avsättas för att möjliggöra att ytterligare högskoleutbildningar förläggs till Blekinge.

Jag vill betona att det rör sig, i de här sammanhangen, om mycket måttliga insatser räknat i kronor och ören. Men det är insatser som betyder enormt mycket, kanske mer än några andra, för att skapa förutsättningar för en positiv utveckling.

Olofströms kommun bör även under nästa budgetår inplaceras i stödområde C. Riksdagen bör på nytt uttala att länet i övrigt bör behandlas generöst när det gäller ansökningar om regionalpolitiskt stöd. De ansökningar om lokaliseringstöd som nu föreligger från bl. a. Lumalampan, GA-list och Stärkelsen bör behandlas i denna generösa anda. Den fortsatta uppbyggnaden av teknikcentra, dit vi även räknar pälsdjurscentret i Sölvesborg, bör stödjas. Särskild hänsyn bör tas till Blekinge när förslag om nytt system för

skatteutjämning läggs fram. Grundgarantin bör sättas till 104 % i stället för till 101 %, som utredningen föreslagit. Detta kan finansieras genom anslaget för extra skatteutjämningsbidrag. Ett baslaboratorium för marin- och naturvetenskaplig forskning bör förläggas till Karlskrona. Det s. k. länsanslaget bör ges en generös tilldelning som hjälp till självhjälp.

Vi har i dag idéer om olika ungdomsprojekt i länet. Litet hjälp från staten är kanske vad som behövs för att de skall bli verklighet. Man bör satsa på kommunikationerna även i den sydöstra delen av Sverige. I det förslag till s. k. motorvägstriangel som utarbetats av bl. a. vägverket tycks helt nonchaleras att det i sydöstra Sverige faktiskt bor drygt en miljon människor. Man bör föra in Europaväg 66 i det s. k. stomvägnätet och rusta upp kustbanan Karlskrona–Kristianstad till elektrifieringsstandard.

Tidigarelägg statliga byggprojekt i Blekinge! Blekinge har i dag en byggarbetslöshet på icke mindre än 30 %. Färdiga projekt finns, t. ex. den sista etappen av riksväg 29 och den bit som återstår av ombyggnaden av borgmästarkajen i Karlskrona.

Uppdra åt byggnadsstyrelsen att projektera det nya polishuset i Karlskrona! Behovet av nya lokaler har påpekats sedan 1969.

Herr talman! Blekinge är ett litet län, både till ytan och när det gäller antalet invånare. Kanhända är det därför som de stora rikstäckande massmedierna visar oss så liten uppmärksamhet. Kanhända är det också därför som de stora koncernföretag som är verksamma i länet inte ansett sig ha något nämnvärt ansvar för regionens utveckling. Kanhända var det därför de borgerliga regeringarna mellan 1976 och 1982 bara stod och tittade på när Blekinge förlorade mer än 5 000 industrijobb.

Vi blekingar sätter vår tillit till socialdemokratin i högre grad än man gör i de flesta andra län. Vi vet naturligtvis att regeringen har ett mycket svårt arbete med att få ordning på Sveriges ekonomi. Men vi är också övertygade om att det är de socialdemokratiska idéerna om rättvisa och solidaritet människor emellan, liksom den handlingskraft som bara en socialdemokratisk regering har, som kan ge oss det stöd vi behöver för att vi själva skall kunna göra ett gott dagsverke och för att vi skall kunna se framtiden an med tillförsikt.

Anf. 9 KARL-ANDERS PETERSSON (c):

Herr talman! Den socialdemokratiska regionalpolitiken – eller kanske rättare uttryckt bristen på regionalpolitik – håller på att utarma stora delar av vårt land.

Sysselsättningstillfällena saknas inte bara i vissa delar av Norrland, utan även i Bergslagen och i sydöstra Sverige – speciellt Blekinge och Kalmar län.

Saknas sysselsättningen, så uppstår arbetslöshet. Detta drabbar speciellt ungdomarna, som skall ut i förvärvslivet för första gången, och kvinnorna, som kanske varit tillfälligt borta från förvärvslivet, exempelvis för att vårda barn.

Om satsningen på regionalpolitiken saknas, så verkar marknadskrafterna centraliserande på näringslivet. De arbets sökande ute i regionerna måste söka sig till de stora tätorterna – främst Stockholm – för att kunna få ett jobb.

Det innebär att glesbygderna förlorar sina ungdomar. Den fertila delen av

befolkningen och invånarantalet minskas av två skäl – dels genom utflyttning, dels genom minskade födelsetal.

Under åren 1983–1985 (den socialdemokratiska regeringsperioden) har Stockholm ökat sin befolkning med ungefär 34 000 personer.

Den nya flyttningsvågen innebär både en koncentration till storstadsregionerna och en ökande inomregional obalans inom länen. Landets tio största kommuner har samtliga under 1985 ökat sin befolkning. Avfolkningen är inte heller i huvudsak ett Norrlandsproblem, även om det är Norrlandslänen, tillsammans med industriorterna i Mellansverige, som främst drabbas av den kraftiga flyttningsvågen. Andra delar av landet som är hårt drabbade är Blekinge och Kalmar län, som jag nämnde.

Låt mig exemplifiera från mitt hemlän Blekinge, liksom Yvonne Sandberg-Fries tidigare har gjort.

När vi i slutet av 1960-talet i Blekinge läns landsting planerade vårdapparatens framöver, så använde vi oss av officiella planeringssiffror. Enligt dessa skulle länet 1985 ha 167 000 invånare, och sjukvårdsapparaten dimensionerades givetvis härefter.

1985 var invånarantalet i stället 151 000, alltså 16 000 färre än planerat, och därför blev "vårdkostymen" för stor och dyrbar för de skattebetalare som finns kvar i länet. Det medför att vi har landets högsta landstingskatt, vilket inte är särskilt positivt för länet. Tvärtom kan det göra människor tveksamma att flytta till vårt vackra Blekinge.

I förhållande till folkmängden går fler flyttlass från Blekinge än från Norrlandslänen. Inte ens Norrbotten har så dystra siffror i detta avseende som Blekinge. 2,4 % av Blekinges befolkning 1975 har flyttat från länet, det motsvarar 3 657 personer. Norrbotten har nästan lika låg siffra som Blekinge, nämligen minus 2,3 %, men både Västerbotten och Jämtland visar plussiffror.

Allt fler ungdomar tvingas flytta från länet för att få ett jobb eller en utbildning. I åldersgruppen 20–25 år är 1 700 av 9 800 arbetslösa eller beroende av samhällets insatser för sin sysselsättning. Det betyder 17 % av ungdomarna i denna känsliga åldersklass. Det är bara Norrbotten som visar upp värre siffror. Så nog är det "Norrlandsproblem" vi har att brottas med i Blekinge.

Herr talman! Till föregående riksmöte hemställde jag i en motion att regeringen skulle åstadkomma en satsning i Blekinge liknande den man gjorde i Uddevallaområdet – ett "Blekingepaket" hoppades jag skulle kunna ge länet kraft att bryta sig ur den onda cirkel man kommit in i. Någon sådan samlad aktion har emellertid inte skett, och nu kan med skäl ifrågasättas om det ens räcker med ett "Blekingepaket". Kanske måste länet i övrigt liksom Olofströms kommun bli ett stödområde för att vi skall orka med att vända utvecklingen.

Vi måste kunna ge våra ungdomar möjligheter till utbildning och jobb inom länet. Blekinge har inte någon statlig högskola, och det är en stor brist för oss. Avsaknaden av en högskola påverkar den regionala utvecklingen negativt. Då måste givetvis särskilda åtgärder sättas in för att kompensera frånvaron av en högskola.

Det är en mycket begränsad högskoleutbildning som förlagts till länet. Vi

har YTH-utbildning inom verkstadslinjen, och vi har nyligen fått 80-poängslinjen Elektronik med datainriktning. Detta hälsar vi naturligtvis med tacksamhet, men det behövs väsentligt större insatser om länet skall kunna vända utvecklingen.

Vi har i en motion till årets riksmöte pekat på nödvändigheten av ökad högskoleutbildning i länet. Vi har också pekat på det faktum att vi i länet har tillgång till två företag, verksamma i livsmedelsbranschen, som har det gemensamt att de var för sig bedriver en omfattande forsknings- och utvecklingsverksamhet med utgångspunkt från vegetabilier. Företagen är AKO och Stärkelsen i Karlshamn. Målsättningen är produktion av protein och fytoKemiska produkter. Det är viktigt för landet – och kanske speciellt för vårt län – att denna typ av forskning och utveckling intensifieras. Det är särskilt viktigt då det förekommer en omfattande överskottsproduktion på den åkermarksareal som brukas och som vi vill behålla i Blekinge. Hur skulle det se ut om vi tillät "Sveriges trädgård" att buska igen? Den nuvarande åkerarealen kan emellertid som ett alternativ till livsmedelsproduktion användas till råvaruproduktion för kemisk industri.

Det borde därför vara självklart att från statens sida stimulera en sådan utveckling. Ytterligare medel bör anslås till forskning och utveckling av alternativa produktionsformer.

Det finns i Blekinge ett levande intresse för bygdens och länets utveckling. Kommuner och landsting anstränger sig för att skapa goda förutsättningar för utbildning och arbete, men stimulansen i form av en aktiv regionalpolitik saknas.

Regeringen har tyvärr återgått till 1960-talets flyttlasspolitik i stället för att satsa på en aktiv regionalpolitik. Detta medför problem både för de regioner som avfolkas och för de storstadsregioner som blir överbefolkade.

I centern hävdar vi bestämt att utbildning och arbete skall kunna erhållas i alla delar av vårt avlånga land – även i Blekinge. Men, herr talman, förutsättningen är att regeringen tar sitt regionalpolitiska ansvar och stödjer näringslivet i regionerna.

Anf. 10 IRÉNE VESTLUND (s):

Herr talman! Bergslagsprojektet, Bergslagsmanifestet, Bergslagskommuner, Bergslagsdelegationer – det är många begrepp som i dag sammankopplas med Bergslagen. Självt åker jag omkring med en dekal på bilen där det står "krafttag för Bergslagen TCO".

Bergslagen står för järnbärande land, där basnäringarna järnet, stålet, skogen och gruvorna har genomgått en strukturomvandling som många gånger redovisats både här i riksdagen och i andra fora. Det tog tid innan åderlåtningen uppmärksammades, men nu vet vi i Bergslagen att det behövs kraftfulla åtgärder för att utvecklingen skall vända.

Jag har inte tänkt att stå här och stapla befolkningstal, arbetslöshetsstatistik och andra bevis för utarmningen av Bergslagen. De uppgifterna har redan redovisats, och de visar med all tydlighet att de hittillsvarande regionalpolitiska insatserna inte har givit de effekter som man kunde ha väntat sig.

Trenden att storstadsregionerna har en stark inflyttning och utveckling av

företag har inneburit att våra arbetslösa söker sig till och suggs upp av den arbetsmarknaden.

Industriministern framhöll i går kväll att utbildning och teknikcentra drar till sig den flyttbara delen av befolkningen. Vilka effekter som bristen på teknikcentra ger har redovisats från flera olika håll i landet, inte bara i denna debatt utan också tidigare. Vi ser sådana effekter även i vårt län. Ludvika kommun t. ex. har fått erfara vilka svårigheter som uppstår när man inte kan rekrytera tekniker därför att kommunen inte har en gemensam och attraktiv arbetsmarknad. Också för att företagen skall stanna kvar i kommunen krävs det att man till orten kan få sådan personal som ger en utvecklingspotential.

Alla dessa faktorer gör att kön av bostadssökande hastigt blir längre i bl. a. Stockholmsområdet. Den bostadsbrist som man där tidigare trodde sig ha byggt bort har återkommit. Kvar i Bergslagskommunerna blir tomma lägenheter, osålda hus och en befolkningsammansättning som gör åldringsvården till en tung utgiftspost i kommunbudgeten.

I Kopparbergs län har vi fyra kommuner som räknas in i Bergslagskommunerna. En av dem är Smedjebacken, som enligt Kommun Aktuell är med bland de 25 kommuner som leder arbetslöshetsligan. Jag förstår den kommunledning som känner oro inför kommunala satsningar, när man får indikationer på att det kommer att svikta inom det privata näringslivet. Bergslagskommunerna är sårbara. Man är medveten om betydelsen av att ha en hög servicenivå för att vara en attraktiv boendemiljö, men tillhandahållandet av god service innebär ekonomiska åtaganden som man inte vågar sig på.

Vad den uteblivna satsningen i Garpenberg på sikt kan betyda för gruvnäringen där kan det vara svårt att i dag säga något om. Klart är dock att Hedemora kommun, genom att Boliden avvecklar sin prospekteringsenhet i Garpenberg, redan nu vet att arbetstillfällena kommer att försvinna.

Kommunikationsproblemen, speciellt i Västerbergslagen, har uppmärksamats tidigare. Jag vill dock ånyo påpeka att en upprustning av järnvägstrafiken är helt nödvändig. En annan och mycket viktig punkt är att vi får stöd till lokaler. Vår strävan är att få till stånd nyetableringar och en ny infrastruktur på näringslivet, men då måste kommunerna kunna tillhandahålla lokaler.

Stödformerna ger i dag för låga belopp och innehåller detaljanvisningar som i praktiken kan vara svåra att följa. Inte sällan får man lokaler över när de "gamla" industrierna lägger ner eller drar ner på verksamheten. Kommunerna klarar oftast inte själva att ta på sig lokalkostnaderna.

Som exempel kan nämnas att det krävs två saker när Avesta AB nu lämnar lokaler i Avesta. För det första: Ett samhällsansvar hos de gamla ägarna som tar sig uttryck i att de överlåter lokalerna Norra Verken till kommunen. För det andra: Ett kraftfullt ekonomiskt stöd av regeringen för att vi skall kunna använda lokalerna. Vi i Bergslagskommunerna har ingen chans att få till stånd nyetableringar om vi inte får hjälp, och besked om sådan hjälp, snarast.

Vi i Bergslagskommunerna kan också känna besvikelse över att Bruksinvest inte på ett påtagligt sätt har kunnat stötta nyetableringar via sina uppdragsgivare. Vi behöver samlade resurser för marknadsföring av våra produkter och en samlad syn på regionalpolitiska insatser. Det kan vara svårt

att förklara, inte enbart i Bergslagskommunerna, att de statliga verken inte behöver ha någon regionalpolitisk målsättning eller något ansvar för att stötta ekonomiskt svaga områden, vare sig via en medveten inköspolitik för att behålla verksamheter eller via nyetableringar. Jag delar industriministerns syn på landstingens och kommunernas ansvar för upphandlingar inom de egna områdena.

Vi tror på samarbete, utbildning och utveckling av de egna resurserna. Bergslagens tekniska högskola med dess decentraliserade uppbyggnad där länets kunskaper tas till vara kommer att ge oss den nödvändiga produkt- och kunskapsutveckling som krävs.

De fackliga organisationerna framhåller också detta. Det är imponerande att ta del av TCO:s Bergslagsprojekt. Det utgör en del av den egna kraften i regionen, som industriministern efterfrågade i går kväll. Vi har en egen kraft, men vi behöver hjälp för att utveckla den.

Till sist: Vi behöver Bergslagsdelegationen, men vi kräver en Bergslagsdelegation som förstärks med personal och pengar. Vi behöver också en klarare ansvarsfördelning i länen, där länsstyrelserna har att spela en aktivare roll tillsammans med utvecklingsfonderna. Vi kräver ett klart besked nu om vilka direkta stöd vi får till utvecklingen och överlevnaden i Bergslagen. Det är bra med dekaler, för de kan visa vår vilja, men det är verkliga krafttag som behövs.

Anf. 11 BRITTA HAMMARBACKEN (c):

Herr talman! I TV visade man häromdagen en karta som beskrev befolkningsomflyttningen i landet och på vilken områden med negativa tal var utmärkta i svart. Denna svarta del av kartan var en mycket talande och också mycket skrämmande bild. Den ger nog, herr talman, en förklaring till den långa rad av ledamöter som står här och talar långt in på fredagen och efterlyser ett större intresse från regeringens sida för en regionalpolitik för landets bästa. De många länsmotioner som väckts under den allmänna motionstiden speglar precis samma förhållande. Inte minst gäller detta för Bergslagsmotionerna. Ämnet har varit självklart.

Vår regions svårigheter presenterar sig ofta och smärtsamt i tidningsrubriker, i rapporter och vid samtal med folk på hemmaplan. Vi möter problemen i massmedia, bland grannar och i kassakön i affären. Vi möter dem i arbetsförmedlingens statistik, i länsstyrelsernas sammanställningar och i brev från enskilda.

Den fråga som inledde den allmänpolitiska debatten, ekonomin, är naturligtvis avgörande för hur vi kan lösa framtida problem, men fördelningen av de resurser som finns eller kan skapas är egentligen det grundläggande. Inte bara enskilda människor utan också hela orter har i dag anledning att fråga sig hur och efter vilka principer resurserna fördelas. Letar man i budgetpropositionen finner man inte några avsnitt som behandlar regionalpolitiken eller hur olika ekonomiska åtgärder kommer att slå i olika delar av Sverige. Som utvecklingen nu är, är förhållandena minst sagt oroande.

Sveriges folkmängd ökade under åren 1983–1985 med drygt 31 000 personer. Statistiskt sett gick hela denna nettoökning direkt till Stockholm, plus ytterligare ett par tusen. Befolkningen i Bergslagslänen, alltså S-, T-, U-

och W-län. minskade under samma tid med tillsammans 11 000 personer. Det är en förfärande åderlätning som sker av dessa län, om man ser till människorna bakom statistiken, inte minst ungdomarna.

Bergslagslänen hör alltså till de län som under de senaste åren redovisat den högsta siffran för den andel av befolkningen som utflyttat. Det beror på stagnerad eller minskad sysselsättning inom industrin, nedläggning av företag, speciellt i bruksorter, eller successiv neddragning. De arbetstillfällen som försvinner ersätts inte i tillräcklig omfattning av nya jobb inom nya verksamheter.

Nu behövs det krafttag och positiv hjälp till självhjälp. Viljan finns redan i resp. län. Bra utvecklingsmöjligheter har vi också. Behovet finns sannerligen, men det måste till en starthjälp och en positiv blick för möjligheterna från statsmakterna. Annars förblöder snart Bergslagen. Det blir en ond cirkel, där svängarna blir snävare och snävare och där det til syvende og sidst handlar om fungerande service och levande hembygd för den enskilda människan bakom statistiken.

I en motion har vi centerriksdagsmän från Örebro, Västmanland, Dalarna och Värmland gett exempel på vad vi skulle vilja se förverkligat i våra län. Vi vill se en ytterligare utvidgning av högskoleverksamheten i området. Det skulle snart bli en samlingspunkt för forskning och industri och bli till ett framtidsinriktat utvecklingsarbete. Vi vill se specialutbildning på gymnasienivå. Det bör prövas i områden med särskilda behov och där man kan förutse en fördubblingseffekt gentemot näringslivet på orten. Expanderande storföretag bör intresseras för att lägga en fortsatt utbyggnad till våra län. Särskilda generella stimulanser som centerpartiet har föreslagit i andra sammanhang, t. ex. nedsatta sjukförsäkringsavgifter för små och medelstora företag, bör beslutas för att underlätta för den näringsformen att utveckla sig, att etablera sig. Bra kommunikationer är viktigt för de existerande företagen men också som en av förutsättningarna för de nya företag som vi vill skall komma till. Vi tycker att man skall satsa på de decentraliserade utvecklingsfondernas möjligheter till obyråkratisk hjälp till innovatörer i stället för att som nu satsa mer på de centrala myndigheterna. Vi tycker att förenklade företagsstöd är viktigare än att de blir flera. Vi vill underlätta nyetablering, idéverksamhet och framåtanda närhelst det finns en chans. Sist och absolut inte minst måste vi här i riksdagen föregå med ett gott exempel med det vi kan påverka.

Nu tror jag att många ledamöter har en god vilja – det visar inte minst de många Bergslagsmotioner som lämnats in under den allmänna motionstiden. Att formulera sig här hör trots allt till den lättare delen. När det sedan kommer till konkret röstande blir det tyvärr genast svårare. Jag har ett färskt exempel: När den nya kemikaliemyndigheten beslutades för ett par månader sedan föreslog centerpartiet att den skulle lokaliseras till Örebro län. Det var mycket naturligt för oss att föreslå en sådan sak, eftersom vi prioriterar regionalpolitiken och söker ge alla regioner en lika chans till utveckling och "avknoppning". Vad blev resultatet? Det räcker kanske med att säga att Stockholm fick en myndighet till, som troligen gör det lättare att motivera att också nästa nya myndighet – vad den nu kommer att heta – skall förläggas till en redan tidigare gynnad och för närvarande på olika områden överhettad

region. Var fanns alla bekymrade motionärer från andra partier den gången? Varför gick det inte att i praktisk handling föregripa motionskrivandet under januari?

Regionalpolitik måste åter bli ett medel för att nå målet: Ett Sverige i balans. Det vore bra för Bergslagen men också för många andra utsatta områden. utarmade eller överhettade.

Herr talman! Denna långa debatt är alltså tyvärr nödvändig som en väckarklocka för regeringen. Regeringen måste få upp ögonen för dagens regionala obalans.

Anf. 12 GUDRUN NORBERG (fp):

Herr talman! Eftersom den här stora regionalpolitiska debatten också tycks omfatta det näringspolitiska avsnittet tänker jag först ta upp litet allmän näringspolitik. I en marknadsekonomi är det viktigt att på alla områden främja konkurrens och motverka monopol. I dag behövs åtgärder på många områden för att öka konkurrensen, men denna politik får oftast föras i strid med socialdemokraterna, som i nästan alla lägen slår vakt om den offentliga sektorns monopol.

Marknadsekonomins frihet och mångfald är för oss liberaler den självklara grunden för samhället. Marknadsekonomi skapar initiativrikedom, som i sin tur alstrar kunskaper och information bland miljoner människor och företag. Den sprider makt och ansvar, den tillgodoser ett behov av varor och tjänster, den är flexibel och – sist men inte minst – den ger konsumenterna en stark ställning.

I en marknadsekonomi är det kunderna som själva avgör vad de vill konsumera. Motsatsen är en centralstyrd planekonomi – där är det staten som bestämmer vad kunderna har att köpa. En planekonomi är därför *aldrig* förenlig med liberal politik. Att tillämpa marknadsekonomi är det oöverträffade sättet att tillvarata den kunskap och den unika kompetens som finns spridd bland enskilda människor.

Herr talman! Mer än 1 miljon människor i vårt land är direkt verksamma i privata företag med färre än 200 anställda. De företag i gruppen som har färre än 50 anställda sysselsätter ca 700 000 personer. Om man enbart ser på antalet arbetstillfällen, finner man alltså att de små och medelstora företagen utgör en högst väsentlig del av vårt näringsliv.

Dessutom står småföretagsamheten för så mycket mer som är av positiv betydelse: stor spridning av ägande och inflytande – stort enskilt engagemang och ansvarstagande –, nytänkande som leder till utveckling och en mångfald av produkter och tjänster. Vidare kan nämnas regionalpolitiken, där mindre och medelstora företag spelar en avgörande roll.

De små och medelstora företagen har alltså mycket stor betydelse för svenskt näringsliv. Faktum är att vårt land skulle må bra av att småföretagandet ökade ännu mer. Oftast börjar det med nyetableringar av småföretag – drivna av eldsjälar och ofta i enkla och anspråkslösa former. Sedan går utvecklingen i riktning mot en allt betydelsefullare industri och annan verksamhet.

Det är viktigt för Sverige att vi har livskraftiga företag, att vi har modernt tekniskt kunnande och att våra företag är konkurrenskraftiga på export-

marknaden. Förutsättningen för detta är att vi har en näringspolitik som ger hyggliga villkor för all företagsamhet. I all synnerhet gäller detta kanske småföretagen.

Folkpartiets politik i dessa frågor redovisas i våra motioner som innehåller en rad konkreta förslag. Jag kan här nämna några av våra krav. Vi kräver nämligen att förmögenhetsskatten på arbetande kapital avskaffas, att byråkratiskt krångel och uppgiftslämnande minskas – vilket har särskilt stor betydelse för småföretagen –, att etableringsfriheten inte får inskränkas, att enmansföretag utan kollektivavtal inte får diskrimineras, att de offentliga monopolerna bryts och att lärlingsutbildningen utökas. Dessutom är en livskraftig detaljhandel viktig för Sverige. Vad har då den socialdemokratiska regeringen gjort? Jo, den har vidtagit en rad åtgärder som inneburit *sämre* villkor för mindre och medelstora företag. Den har höjt ett stort antal skatter och avgifter sedan regeringsskiftet 1982 samt urholkat marginalskattereformen. Men den mest negativa åtgärden var införandet av löntagarfonderna.

Löntagarfonderna är nu en hämsko på näringslivet. Det är inte svårt att förstå att många småföretagare tappar sugen då de åderläts på pengar som så innerligt väl skulle behöva stanna inom företaget.

Jag kan inte låta bli, herr talman, att citera från en alldeles färsk artikel, som både enkelt och uppriktigt belyser löntagarfondernas effekt på ett medelstort företag:

”Vi har gjort upp en femårsplan för rekonstruktion av företaget, för att vi ska bli en trygg och säker arbetsplats för våra anställda. Därför känns det tungt att behöva lämna över pengar till en främmande organisation som kanske får för sig att satsa kapital i ett av våra konkurrentföretag. Vi kämpar för överlevnad och blir bestulna på pengar. Ordet är konfiskation.”

Den som uttalar sig så kritiskt om löntagarfonderna är Hans Höjden, chef för Stockamöllan AB utanför Eslöv i Skåne. Det bör påpekas att han inte gör någon hemlighet av att han är socialdemokrat.

Metallklubbens ordförande instämmer och tillägger: ”Men inte väntade vi oss att fonderna skulle få sådana här konsekvenser.”

Folkpartiet kräver att löntagarfonderna avskaffas. I stället kan man uppnå både vinstdelning och medinflytande – vilket inte löntagarfonderna ger – genom frivilliga andel-i-vinst-system. Sådana system kan utformas så som företagare och anställda själva kommer överens om.

Herr talman! Några ord också om utvecklingsfonderna. Vid en diskussion häromkvällen med ett femtiotal företrädare för SHIO-Familjeföretagen framfördes kritik mot utvecklingsfonderna, och några krävde t. o. m. deras avskaffande. Det är inte första gången U-fonderna kritiserats – det hör man ganska ofta.

Men – motsatsen framkommer också. Då man möter de människor som haft kontakt med U-fonden och fått hjälp med krediter, annan service eller råd gör de ofta positiva kommentarer.

Folkpartiet anser att U-fonderna ändå utgör ett stöd för de små och medelstora företagen. U-fonderna behöver emellertid bli bättre och mera ändamålsenliga, och det första kravet är då att målgrupperna utvidgas. Att endast tillverkningsindustrin och turismen faller inom det tillåtna område där U-fonderna kan verka hjälper inte den som har en hantverksindustri eller ett serviceföretag.

Jag inledde med att tala om behovet av nya företag. Nyföretagande är en livsnerv i varje marknadsekonomi. En mycket stor del av dem som i dag startar företag är kvinnor. Vi vet att kvinnlig företagsamhet i stor utsträckning finns i servicebranscher och i mindre utsträckning i tillverkningsindustrin. Alla dessa är i dag uteslutna från möjligheten att få stöd från U-fonden.

Herr talman! Det jag har sagt om näringspolitiken gäller naturligtvis generellt för hela landet, men småföretagsamheten och nyetableringar är särskilt viktiga ingredienser i den utveckling som måste till i Bergslagslänen. Bergslagens strukturkris har en förlamande effekt på människors syn på framtiden. En arbetslöshet på 6 % i Örebro län och 11 % i Ljusnarsbergs kommun får t. o. m. den mest optimistiske att tappa gnistan. Örebro län har drabbats av stor befolkningsminskning, och särskilt Bergslagskommunerna håller på att förblöda på arbetskraft och kunnande.

Det är en tragisk utveckling som pågår i Bergslagen, och som regeringen måste hjälpa till att vända. Och det som skall ske bör ske fort!

Folkpartiet har i en omfattande Bergslagsmotion föreslagit ett åtgärdsprogram på 17 punkter, alltifrån nedsättning av arbetsgivaravgiften till inrättande av teknisk högskola och femårigt tekniskt gymnasium.

Folkpartiet har också väckt en motion om insatser för Örebro län där vi bl. a. tar upp frågorna om Örebro län som transportcentrum. Örebros strategiska läge med två Europavägar, E 3 och E 18, samt länken norrut, R 60, borde vara en god bas för gynnsam utveckling i södra delen av Bergslagen.

Det gäller att ta vara på dessa möjligheter. Bra varutransporter och kommunikationer är en grundförutsättning för näringslivet. Nyligen har en rapport som kallas Motorvägstriangeln redovisats, som vi hörde talas om tidigare, där bl. a. vägverket medverkat.

Det framtidsperspektiv som skissas bygger på ett sammanhängande system av motorvägar och motortrafikleder som binder samman Stockholm, Göteborg och Malmö. Det som är oroande är att arbetsgruppen tidsmässigt prioriterar förbindelsen Stockholm–Jönköping–Göteborg i stället för Stockholm–Örebro–Göteborg. En utbyggnad av denna led kan innebära att en stor del av genomfartstrafiken flyttas från Örebro län till andra län som har mindre allvarliga regionala problem.

Trafiklederna är styrande för företagsetablering, och det är därför nödvändigt att väga in de regionala aspekterna redan på planeringsstadiet. Inte minst för utvecklingen i Bergslagen är därför sträckorna Stockholm–Örebro–Göteborg och Stockholm–Örebro–Oslo viktiga delar i "motorvägstriangeln".

I länsmotionen föreslår vi också att statistiska centralbyrån flyttar över till Örebro. Den del av SCB som finns i Örebro bör nu få bli en helhet. Huset bör få byggas färdigt. Tomten ligger och väntar. Det är en regionalpolitisk åtgärd som riksdagen bör besluta om i år.

Örebro län är också en lämplig plats för ett linberedningsverk. Mycket tyder på en kommande renässans för linhanteringen i Sverige. Linodling och linberedningsverk är ett utvecklingsbart projekt. I Örebro pågår försöksodlingar, och nu behövs en marknadsundersökning för att utreda linets utveckling.

Slutligen, herr talman, vill jag ägna en minut åt demokratifrågorna. Kommer man från Örebro kommun har man stort behov av att få diskutera demokratin. Socialdemokraternas metod att kollektivansluta bostadsområdet Oxhagen till ett sympatisörsregister föranledde mig att ställa en fråga till statsministern. Han föredrar tydligen att försöka lägga "locket på" och meddelar att han inte ämnar besvara frågan.

Statsministern ursäktar sig med att "frågan är överspelad". Det kan jag meddela honom att den inte är. Tilltaget är anmält till datainspektionen, som just nu håller på att pröva om kollektivregistreringen är ett brott mot datalagen. Har registreringen skett med hjälp av databehandling är det ett brott. Rör det sig om ett manuellt register är det inte olagligt, men i vilket fall som helst mycket klumpigt, säger man på datainspektionen.

Kollektivanslutningen till det socialdemokratiska partiet i Sverige har länge kritiserats av den borgerliga oppositionen. Denna ytterligare avart, som tagit sig uttryck i Örebro, visar tydligt hur fullkomligt respektlöst socialdemokraterna behandlar enskilda människor.

Jag tycker att det är en klar brist hos statsministern att han inte har modet, eller viljan, att stiga upp i talarstolen och ta klart avstånd från denna odemokratiska metod.

Anf. 13 ING-MARIE HANSSON (s):

Herr talman! Vi närmar oss slutet på den allmänpolitiska debatten. När de regionalpolitiska inläggen tas upp betyder det nästan alltid att ledamöterna från den region det handlar om är intresserade, medan de övriga suckar tungt och tänker på något annat. Ändå kan de regionalpolitiska frågorna aldrig ses som fristående länsvisa frågor. Regionerna är som kommunicerande kärn, varje förändring i ett område får också konsekvenser i andra.

Många talare har tagit upp problemen med överhettningen i Stockholmsregionen. Bostadsbristen är skriande. Inom många arbetsområden sänks kraven på de sökande snabbt. Man plockar ofta in folk "direkt från gatan". Stockholmsregionen annonserar "hej vilt" efter folk i lokaltidningarna i Bergslagen och Norrland.

I Gävleborgs län möts de norrländska glesbygdsproblemen och de mellansvenska industriomställningsproblemen – både Norrlands och Bergslagens problem i samma län.

Nu kör flyttbilarna för fullt i riktning mot Uppsala och Stockholm och går tomma tillbaka. Samtliga kommuner i länet har fått minskad befolkning under 1985. Men ett enstaka år visar kanske ändå inte hur allvarligt problemet är, utan det är själva trenden som speglar det. Under de tre senaste åren har vi förlorat över 1 000 personer varje år. Siffrorna ökar. Föregående års befolkningsminskning i Gävleborgs län var den kraftigaste i hela landet.

I december månad fanns det 19,3 sökande på varje ledigt arbete. Medan arbetslösheten för riket har sjunkit till 2,7 % är den i Gävleborgs län 4,1 %. Ändå hade vi 8 548 personer sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Särskilt allvarlig är naturligtvis arbetsmarknadssituationen för ungdomarna. I slutet av december var i genomsnitt i riket 11,9 % av 18-19-åringarna placerade i ungdomslag, men i Gävleborgs län var siffran 22,9 %. Siffran har

under mycket lång tid pendlat kring 23 %, och det är den i särklass högsta siffran i hela riket. Nära en fjärdedel av ungdomarna i åldrarna upp till 20 år sysselsätts i ungdomslag. Detta är inte siffror som man kan vifta bort! Nu är arbetslöshetsproblemen även för ungdomar mellan 20 och 24 år allvarliga. Problemen skjuts uppåt i åldrarna.

Många har här redovisat bakgrunden till problemen. Den är naturligtvis det stora beroendet av basnäringarna och omställningen inom industrin. På två år har över 4 000 arbetstillfällen försvunnit. Det är en åderlåtning som är fullt jämförbar med den i Uddevalla- och Malmöregionerna. Men vi har kanske längre pendlingsavstånd till orter med bättre tillgång på arbetstillfällen.

Ändå har vi länge försökt balansera beskrivningen av problemen genom att också beskriva utvecklingsmöjligheterna. Vi vill inte att Gävleborg skall identifieras som ett hopplöst län. I vpk:s länsmotion, med Bertil Måbrink som första namn, beskrivs länet som en sådan katastrof att det blir pinsamt att läsa. Den motionen skjuter över målet.

I Gävleborgs län finns ett utvecklat industrikunnande och en öppenhet för omställning och utveckling sammanlänkat med en tilltro till den egna förmågan. Det finns ett kreativt klimat. Detta är inga dåliga resurser.

Vår avgående landshövding har beskrivit situationen i måleriska utspel och har säkert ofta irriterat myndigheter i Stockholm, men ibland har det varit nödvändigt att göra så för att fokusera problemen och understryka kraven på insatser.

Vi är glada över att vi också har fått kraftigt ökade resurser att förfoga över i länet för företagsutveckling. Vi har också fått ökade möjligheter att ta egna initiativ. Med begränsade medel har därigenom nya jobb kunnat skapas. Introduktion och spridning av ny teknik, bl. a. när det gäller elektronik och data, är långsiktigt viktiga insatser. På flera håll i länet byggs teknikcentra. Länsstyrelsen och utvecklingsfonden har ett särskilt projekt för att stödja utvecklingen av data och elektronik i länet, men det behövs statliga insatser för att främja detta arbete.

Utbyggnaden av ett kabelnät med fiberoptik längs länets kust är naturligtvis ytterst angelägen. Informationsteknologi och datateknik kan ge oss möjligheter till spridning av arbetstillfällen på ett helt nytt sätt. Det är industri- och regionalpolitiskt vi här kan få instrument. Samspelet mellan industri och regioner måste utvecklas med den nya tekniken. Hittills har kabelutbyggnaden i det allmänna medvetandet handlat om kabel-TV eller inte. Det är viktigt att utbyggnaden inte sker enbart med hänsyn till TV-konsumenternas önskemål. Kostnaderna för teknikutbyggnaden borde i högre grad äläggas industrin, som blir den stora användaren av dessa tjänster i framtiden. I Gävleborgs län är det viktigt att utbyggnaden av fiberoptik också kan ske inåt landet mot Ovanåker och Ljusdal.

Som jag tidigare nämnt tillhör Gävleborgs län både Norrland och Bergslagen. På alla kartor tillhör länet Norrland. Sysselsättnings- och näringsmässigt finns samma problem som i övriga Norrland. Ändå har Gävleborgs län uteslutits från att komma i fråga för stöd för regional utveckling genom Norrlandsfondens medel. Vi menar nu att det knappast kan finnas skäl att det skall fortsätta så.

I budgetpropositionen anger regeringen att Norrlandsfonden skall behålla sin nuvarande verksamhetsinriktning. Fonden har ett eget kapital på 256 milj. kr., och det finns 210 milj. kr. i likvida medel. I Gävleborgs län känner vi oss i det här sammanhanget som den fattige utan sked. Många affärsmässigt väl försvarbara projekt skulle kunna förverkligas om också Gävleborgs län ingick i Norrlandsfonden. Främst tänker jag på de mycket intressanta fynd som gjorts vid mineraljakten i länet. Det är viktigt att riksdagen klart markerar ett ställningstagande för att Gävleborgs län innefattas i Norrlandsfondens ansvarsområde.

De svåra översvämningarna i Ljusnans dalgång i höstas orsakade både personliga och ekonomiska skador som var mycket omfattande. Sjön Varpen är särskilt känslig för hög vattenföring. Sjöns utlopp är trångt. I samband med snösmältning och häftiga regn kan sjöns vattennivå stiga flera meter med betydande skador som följd. Med relativt små insatser skulle vattenföringen avsevärt kunna förbättras och känsligheten för översvämningar minskas. Socialdemokraterna i Gävleborg anser att det är viktigt att dessa åtgärder snarast vidtas. Vi har i en länsmotion pekat på tre kommuner som vi menar har de klart största problemen. Det är Sandviken, Hofors och Söderhamn. Regeringen har i nära samarbete med kommunerna starkt engagerat sig i de näringspolitiska frågorna. Helt klart borde det finnas möjligheter att direkt stimulera nya företag eller expanderande företag att lokalisera sig till dessa orter. Kommunerna har en stark vilja att klara den omställning som näringslivet kräver.

Jag skulle även vilja ta upp några frågor inom utbildningsområdet. Det har visat sig att insatser inom utbildningsområdet är mycket effektiva regionalpolitiska instrument. Alltmer framstår andelen högskoleutbildade i en region vara av stor betydelse för företagets utveckling och/eller lokalisering. Flera talare har berört detta. Runt högskoleorterna knoppas ofta nya företag av. Särskilt gäller detta tekniska utbildningar, och naturligtvis i anknytning till forskningsinstitutionerna.

För närvarande har vi i hela landet en stor brist på tekniskt utbildad personal. Samtidigt är det svårt att i tillräckligt hög grad öka antalet utbildningsplatser vid de tekniska fakulteterna och högskolorna. Både tillgången på lärare och svårigheterna att fylla utbildningsplatserna med kvalificerade sökande begränsar möjligheterna. Undersökningar visar att andelen studerande hemmahörande i eller i närheten av högskoleorterna är oerhört stor i förhållande till andelen studerande som reser till långt bort belägna högskolor. Tittar man på de studerandes sociala bakgrund är skillnaderna ännu större.

De regionala högskolorna har snabbt kommit att visa sig vara betydelsefulla för utvecklingen av arbetsmarknad och näringsliv i sina regioner. Att bättre ta till vara den outnyttjade begåvningsreserv som finns utanför högskoleorterna måste vara ytterst angeläget både för den enskilde och för samhället.

Vi har i länsmotionen visat hur vi vill utveckla nya former av både utbildningsanordnande och distribution. Jag tror att man skulle kunna använda mycket av ny teknik och av nya former samt pröva former av

modifierad distansutbildning, som skulle underlätta högskolestudier och sprida dessa utbildningar.

Högskolan i Gävle/Sandviken tillförs i budgetpropositionen nya utbildningslinjer, dels en bostads- och fastighetsförvaltningslinje, dels en kontors- och distributionslinje med 30 platser vardera. Vi får även två nya datalinjer, som tidigare funnits som lokala linjer, men de blir nu allmänna linjer.

Det är naturligtvis oerhört glädjande att högskolan på detta sätt dels tillförs nya angelägna utbildningar, som vi för övrigt under flera år har motionerat om här i riksdagen, dels får en bredare utbildningsprofil med framför allt inriktning mot teknisk och ekonomisk utbildning.

Högskolan i Gävle/Sandviken har en mycket stark dominans av lärarutbildningar. För att möjliggöra nya utbildningar har därför neddragningar av forskolläraryrket och klasslärarutbildningarna redan tidigare skett.

Högskolan i Gävle/Sandviken har bedrivit ett framgångsrikt utvecklingsarbete för att bryta sektorstänkandet inom de olika pedagogutbildningarna och i stället utvecklat ett samspel mellan de olika utbildningarna. Inom Uppsala högskoleregion är Gävle/Sandviken den enda högskolan som har alla de olika pedagogutbildningarna: forskolläraryrket, fritidspedagog-, lågstadic-, mellanstadie- och speciallärarutbildning. Den för alla dessa pedagoglinjer gemensamma grundutbildningen har väckt ett stort intresse. Samverkansutbildningen betonar det som är gemensamt i yrkesfunktionen. Utbildningen har bedrivits i enlighet med det synsätt som förskola-skola-kommittén har utvecklat i sitt betänkande. Den nya lärarutbildningen för lägre stadier är i praktiken redan genomförd i Gävle/Sandvikens högskola.

Dimensioneringen av lärarutbildningarna inom Uppsalaregionen är i förhållande till befolkningsunderlaget klart lägre än för riket i övrigt. Ytterligare minskningar, som har aviserats, skulle ytterligare snedvräta proportionerna. Statistiska centralbyrån visar att antalet barn i skolåldern kommer att öka ganska kraftigt i början av 1990-talet. Den tidigare planeringen av lärarutbildningarnas dimensionering har varit ryckig och visat sig inte stämma med verkligheten. Det vore olyckligt om de utvecklingsinsatser som gjorts inom lärarutbildningarna vid Gävle/Sandvikens högskola skulle visa sig vara förfelade som en följd av att klasslärarutbildningarna försvinner.

Det finns planerade utbildningar inom den tekniska sektorn som vore ytterst välbehövliga med hänsyn till regionens behov, och de bör komma till stånd. De nya utbildningar som föreslås i årets budgetproposition ersätter inte vad en neddragning av klasslärarutbildningen skulle innebära. Det är mycket stora skillnader i resurser mellan vad som nu tillförs och vad som diskuteras att tas bort.

Utbildningen måste också ses som en framtidssatsning och inte enbart begränsas av oföränderliga ramar. För industriutvecklingen är utbildningsinsatser ofta de mest effektiva utvecklingsstöden.

Inom Gävleborgs län har högskolan ett mycket starkt stöd. Hela länet och alla partier har genom åren ständigt engagerat sig i dess utveckling. Borde inte högskolan någon gång få arbetsro och kunna satsa krafterna på utveckling i stället för att bli utsatt för alla dessa attacker som riktats och riktas emot den?

Thage Peterson sade i går kväll att utvecklingscentrum måste skapas också utanför de traditionella universitets- och högskoleorterna. Han pekade på infrastrukturen och talade om länsvisa program för utveckling. Det är oerhört väsentligt att vi i ett sådant läge i ett hårt ansatt län inte drabbas av ytterligare nedskärningar. Vi menar att de åtgärder som vi har föreslagit därför måste till för att utvecklingen skall kunna vändas.

Anf. 14 ÅKE WICTORSSON (s):

Herr talman! Automatisering – datorisering, ett behov av mer och mer kunskaper och idéer, allt detta driver fram en snabb omvandling av vårt lands näringsliv. Industrisamhället går över i informationssamhället. Jobb försvinner, jobb tillkommer i nya näringar på nya orter. Tidigare var det i jord- och skogsbruket jobben försvann, nu är det i bruksorter och gamla industrimiljöer, där arbetsmöjligheterna inte längre står till buds. I allt större utsträckning finns jobben i de stora tätorterna med goda kommunikationer, bra utbildningsmöjligheter och en samhällsmiljö som ger alla familjemedlemmar möjligheter till utveckling och utkomst.

Flyttströmmarna går från Norrland, Bergslagen och vissa delar av Sydsvrige till de få universitets- och högskoleorterna. Starkast är dragningskraften i Uppsala–Storstockholms-områdets norra delar, dit den högre utbildningen, det internationella flyget och de nya arbetsplatserna inom elektronik- och dataindustrin lockar människorna. Situationen skiljer sig från motsvarande under 1960-talet, därför att det i dag är praktiskt taget omöjligt att locka företag utifrån till de områden från vilka avflyttningen sker.

Det skall här klart sägas ifrån att det här inte är en utveckling som önskas av oss som är verksamma i Stockholmsregionen. Vi vill ha en utveckling som är positiv för så stora delar av landet som möjligt. Vi upplever de växande köproblemen i storstadsområdet som ett hot mot en god livsmiljö här i regionen.

Vi är i dag bara i början av den här skisserade utvecklingen. Automatiseringen och övergången till datoriserad konstruktion och tillverkning har bara inletts. I USA arbetar General Motors med en helautomatiserad bilfabrik. Många bedömare har siat om snabbt stigande arbetslöshetssiffror som en följd av denna utveckling. Runt omkring oss ute i Europa ser vi också en sådan utveckling. I Sverige har det hittills varit möjligt att med hjälp av en starkt tillväxtorienterad ekonomisk politik inte bara hålla sysselsättningen uppe utan t. o. m. öka det totala antalet arbetstillfällen. Starkt bidragande orsaker till detta har varit engångsdevalveringen och den starka dollarkursen.

Av denna utveckling har växande grupper välutbildade, som varit beredda att och kunnat acceptera de villkor som bjudits i de delar av näringslivet som expanderat, dragit fördelar. Dessa grupper har ofta också dragit fördel av den förmögenhetsomfördelning som blivit följden av den snabba inflationen och det höga ränteläget. Detta har motsvarats av att de grupper som inte haft de möjligheterna har fått det sämre. Låginkomsttagare har upplevt hur realinkomsten försämrats. Vi har fått allt fler socialbidragstagare, fler förtidspensionärer, fler i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Vi har fått allt

fler "restarbetslösa", utslagna som över huvud taget inte passar på arbetsmarknaden. Bara i Stockholms län finns det 12 000 arbetslösa som inte "platsar" på landets bästa arbetsmarknad. I dag kan vi bara ana de tendenserna. Vi behöver veta mera om orsaker och sammanhang. Därför är det nödvändigt med den låginkomstutredning som bl. a. socialdemokraterna i Stockholms län krävt.

Det finns anledning för oss att med all kraft sätta oss till motvärn. Vi kan inte acceptera en utveckling som i allt större utsträckning stampar ut människor och gör dem till passiva bidragstagare. Vill vi ha ett samhälle präglad av jämlikhet och solidaritet, måste vi mobilisera alla våra resurser för att driva utvecklingen i en annan riktning. Det kan bara ske i en sammanhållen politik på samhällslivets alla områden: näringspolitik, arbetsmarknads- politik, utbildningspolitik, regionalpolitik, kulturpolitik, för att nämna några områden. Vi måste fortsätta att utveckla den del av näringslivet som bygger på ett högt tekniskt kunnande och som framgångsrikt konkurrerar på världsmarknaden. En stark ekonomisk politik måste skapa förutsättningar för en tillväxtekonomi. Detta är den grundläggande förutsättningen för vår standard och välfärd. Men det räcker inte, för då lämnar vi de utbildade, de lågutbildade, de människor som har olika slags handikapp, utanför utvecklingen. Utanför ställs också de allt större delar av vårt land som intë är attraktiva i den nya näringslivsutvecklingen.

Vi måste därför, på ett helt annat sätt än hittills, utveckla en helhetssyn på samhällsutvecklingen, där jord- och skogspolitik, näringspolitik, arbetsmarknadspolitik, regionalpolitik, utbildningspolitik, kulturpolitik etc. används i en samlad politik för att skapa en samhällsmiljö som ger arbete och utveckling åt alla människor i alla delar av landet. För att det skall vara möjligt måste detta arbete på ett helt annat sätt än hittills bygga på lokal förankring, lokalt deltagande och lokalt idéskapande. Ett ökat samspel måste utvecklas mellan de olika nivåerna – statligt, regionalt och lokalt – där helheten beaktas på ett annat sätt än i dag, där sektorsavgränsningarna tas bort. Låt mig belysa detta med några exempel.

Aldrig tidigare har vi haft ett samhälle där utbildningsnivåerna varit så splittrade som i dag. Vi har ett samhälle, där antalet analfabeter ökar, där det lever människor med fyra, sex, sju, nio, tolv och sexton års utbildning eller mera. Samtidigt ställer samhällsutvecklingen, framför allt genom datoriseringen, allt större krav på teoretiska kvalifikationer, teoretiskt kunnande, läsförmåga och skrivförmåga hos människorna. I takt med det sjunkande antalet elever i grundskolan och gymnasiet borde därför de friställda resurserna slussas över till vuxenutbildningen. Vi behöver en ny väckelse när det gäller folkbildningen. Vad skulle inte detta innebära i långsiktigt minskande belastning på arbetsmarknadspolitik och socialpolitik?

Det är bra med de aviserade satsningarna på forskning och teknisk utbildning. Sannolikt bör vi öka dessa ytterligare. Men om vi vill skapa ett jämlikt samhälle, ett samhälle som ger bättre livsförutsättningar för människorna, måste vi också bygga ut den humanistiska utbildningen. Vi måste öka satsningen på kulturaktiviteter av olika slag. Det är ett obestridligt faktum, att den sociala utslagningen ökat i 1960-talets sterila bostadsområden, där kulturen sattes på undantag. Dessa nya verksamheter ger också nya

arbetsmöjligheter och skapar förutsättningar för utveckling av en positiv och livskraftig samhällsmiljö.

Det är viktigt för en bra samhällsmiljö, som ger stimulans till aktiviteter och nyföretagande, att det finns utrymme för fantasi, skapande, personligt engagemang. Utvecklingen skapas av mångfalden, inte av enfalden. Allt detta måste ske på lokal nivå, ute i kommunerna. Samtidigt upprätthåller vi fortfarande fiktionen att kommunerna inte skall syssla med näringspolitik och arbetsmarknadspolitik, därför att det då blir "bypolitik". Detta säger vi samtidigt som vi alla, som tillhör denna kammare, är medvetna om att alla kommuner på ett eller ofta flera sätt sysslar med dessa uppgifter.

Vill vi åstadkomma något när vi talar om en god regionalpolitisk utveckling är det nödvändigt att vi godtar kommunerna som viktiga motorer i denna utveckling. Det är först med en bra "bypolitik" som vi får den mera jämlika utveckling av olika delar av landet som vi vill åstadkomma. Kommunernas främsta uppgift blir att i samarbete med näringslivets organisationer, folkrörelserna och Kooperationen bygga upp den lokala miljö som kan ge växtkraft åt en ny näringspolitik. Det visar i dag exempel från Norberg, Bräcke, Pajala, Övertorneå, malmfälten, Skellefteå, Örebro och från många andra håll. Det är i en sådan miljö som de nya idéerna, de nya företagen, de nya arbetsplatserna kan växa fram.

Självklart kommer en satsning av det här slaget att fordra ekonomiska insatser. Men pengarna finns redan i betydande utsträckning, fast på andra konton, som avser beredskapsarbeten, arbetslöshetsförsäkringar, socialbidrag och socialförsäkringar. För att stimulera framväxten av en näringspolitik som kompletterar den nuvarande industripolitiken måste därför mer av dessa pengar slussas över till nya verksamheter. Gör vi inte detta, får vi vara beredda att i framtiden satsa ännu mer på dessa konton för bidrag och överlevnad.

Utvecklingen pekar på hot som möter oss i dag och framöver – till en del är de redan aktuella. Men utvecklingen innebär också möjligheter genom ny teknik, nya kommunikationer. Det svenska välfärdssamhället ger oss även unika möjligheter. Det är upp till oss själva, om vi har tillräcklig fantasi och tillräcklig konstruktiv förmåga att ta till vara dessa möjligheter. Arbetarrörelsen bör i samverkan med andra positiva krafter forma en sådan politik.

Anf. 15 INGER HESTVIK (s):

Herr talman! Jag tänker i mitt anförande uppehålla mig vid sysselsättnings-situationen i Kopparbergs län, och då framför allt vid de förhållanden som råder för kvinnorna.

Av tradition har kvinnorna i länet haft en dålig arbetsmarknad, beroende på näringslivsstrukturen med tung industri inom bl. a. stål- och gruvnäringen.

På 1960-talet och i början av 1970-talet, när behovet av arbetskraft till industrin ökade, tog många kvinnor klivet ut på arbetsmarknaden och in på traditionella mansjobb, och de klarade det fint.

Utbyggnaden av den offentliga sektorn under samma tid gav anställning åt de flesta kvinnorna.

I dag, när vår industri står inför upprepade strukturomvandlingar, när ny teknik ger möjlighet till att upprätthålla dels konkurrenskraften mot andra

länder, dels vinsterna för företagsägarna, kan vi konstatera att vi genom denna tekniska utveckling inte klarar sysselsättningsfrågan – arbetstillfällena blir bara färre.

Samtidigt har vi minskat ökningstakten inom den offentliga sektorn, och arbetstillfällena står inte i proportion till efterfrågan. Vi är nog alla överens om att vi skall klara sysselsättningsfrågan, måste vi bygga ut vårt näringsliv, få en ekonomisk bas som kan trygga även den offentliga sektorn.

Denna utbyggnad är en långdragen process.

De arbetslösa kvinnorna och ungdomarna lever i nuet, de vill ha en lösning helst i dag. Våra ungdomar tar saken i egna händer – de söker arbete där arbete finns – i storstadsområdena.

Våra kvinnor, som har familj och är bundna till orten, ser i dag ingen lösning på sitt problem. Jag skall inte ta kammarens tid i anspråk med en uppräknig av dystra siffror för vårt län, men genom att de yngre flyttar från länet blir genomsnittsåldern procentuellt allt högre. Vi vet att med högre levnadsålder krävs också mera vård- och omsorgsresurser från samhällets sida. Skattetrycket ökar i våra utflyttningskommuner – både för ökade vårdresurser och för ökade insatser mot arbetslösheten.

Vore det då inte logiskt att man, som ett regionalpolitiskt stöd till områden med stor arbetslöshet, under en övergångstid styrde över ökade resurser till den gemensamma sektorn?

Ge extra statsbidrag till t. ex. Ludvika kommun för att ge anställning åt medflyttande tekniskt utbildad personal som ASEA behöver! Det skulle stärka näringslivet i Ludvika, ge nya jobb på verkstadsgolvet, få hjulen i gång igen i en hårt ansträngd Bergslagskommun.

Varför inte uppdra åt DELFA att ordna försöksverksamhet med sextimarsdagen, i synnerhet som det finns landsting som gärna skulle se positivt på en sådan verksamhet, t. ex. Kopparbergs läns landsting?

En förutsättning för alla att få arbete är naturligtvis att det finns väl fungerande företag.

Vi arbetar i vårt län på alla nivåer för att alla typer av företag skall kunna växa och att flera industrier skall växa upp i vår bygd och ge arbete. Då känns det en aning fel när t. ex. beställningar till försvaret görs utomlands, när det finns möjligheter att få produktionen i Sverige. Jag tänker på Haglöfs ryggsäcksfabrik i Borlänge. En beställning som gick till utlandet hade, om den hade gått till Haglöfs, kunnat ge 17–18 nya kvinnojobb och dessutom varit bra ur beredskapssynpunkt. Nu blir följden att företaget förmodligen måste permittera delar av sin personal efter semestern 1986.

Den fråga man ställer sig är: Kan samarbetet mellan arbetsmarknadsdepartementet och övriga departement förbättras, så att samhällets resurser kan användas på ett bättre sätt ur rationell, ekonomisk och mänsklig synpunkt?

Det känns också en aning fel, när redan etablerade företag lägger ner merparten av sin verksamhet och flyttar den utomlands, som fallet är med konfektionsfirman Lundberg & Wester i Borlänge. Kvinnor som arbetat 20–30 år i firman friställs och går ut till arbetslöshet efter att, som de själva säger, "ha gett företaget sina bästa år".

Under dessa förhållanden får man en ohämmad lust att ställa större krav på

samhällsansvar på dessa företag och på deras chefer. Man vill skaffa sig styrmedel och ramar för hur företag får utnyttja och behandla sin personal och planera sin verksamhet. Personalen är trots allt människor och inga maskiner. En önskan från kvinnorna är att industridepartementet tar sig an den problematiken innan flera drabbas.

Kvinnor är av tradition relativt dåligt aktiva, både fackligt och politiskt. Orsakerna kan variera, men en är antagligen det faktum att de ofta har deltidstjänster och ofta hamnar utanför information, fortbildning och utbildning som kommer heltidsanställd personal till del.

Kvinnorna blir på detta sätt en svag grupp som har svårare än andra att driva sina krav, en grupp som kan utnyttjas av bl. a. arbetsgivare. Vi har fått se tydliga exempel på detta vid Domnarvets Järnverk. Ståbolaget ASAB:s beteende mot städerna i Domnarvet överensstämmer inte med spelreglerna på den svenska arbetsmarknaden. I Sverige har parterna, fack och arbetsgivare, alltid förhandlat sig fram till lösningar. Man brukar inte, på det sätt som skett i Borlänge, påtvinga ena parten sin egen uppfattning t. ex. om hur jobbet skall utföras.

ASAB har förmodligen formellt hållit sig inom lagens ramar, men som jag ser det på ett näst intill otillständigt sätt utnyttjat lagen. Jag beklagar djupt att vi i Borlänge har drabbats av en sådan arbetsgivare. Det är något unikt i modern tid att arbetsgivare använder sin makt på detta brutala sätt. Det har inte minst reaktionerna runt om i vårt land visat. Resultatet är att 14 städerna nu står utan arbete.

Vad vill jag då med denna dystra uppräknings av "fall" från min hembygd? I och för sig är de ju inte unika för vårt län. Jo, jag vill peka på att kvinnor, lågutbildade kvinnor, i dag är en mycket utsatt grupp i samhället, som samhället måste ta sig extra an. Kvinnorna är inte vana att höja sina röster, att ställa krav, men vi måste lyssna på dem ändå. ge dem samma medborgerliga rättigheter som alla andra i samhället. De får inte bli en särskild grupp, en reservgrupp att ta till när behov av reserver finns.

En av orsakerna till att många kvinnor inte lyckas ta sig ut på arbetsmarknaden är en felaktig eller otillräcklig utbildning. En hjälp för dessa kvinnor är möjligheterna att söka vuxenstudiestöd. Erfarenheten visar att kvinnorna är mycket intresserade av denna möjlighet, och de är den största sökandegruppen vid vuxenutbildningsnämnden i länet. Men eftersom vi i länet har en stor grupp människor med relativt låg utbildningsnivå är vuxenutbildningsresursen helt otillräcklig.

De nya villkoren för att erhålla vuxenutbildningsstöd gör att de som är ute på arbetsmarknaden gynnas.

De som står utanför arbetsmarknaden får så låga studiestöd, att många tvingas tacka nej till utbildning av ekonomiska skäl.

Ett annat alternativ är att de tar vanliga studiemedel i stället. De kommer då att skuldsätta sig med stora summor.

Som exempel kan tas, att en ensamstående tvåbarnsmor, som går två terminers grundskolekurs plus fyra terminers gymnasieutbildning, får en studieskuld på 130 000 kr. Om denna kvinna är litet äldre gör avbetalningsreglerna att hon måste betala av ca 10 000 kr. varje år.

Eftersom dessa kvinnor förmodligen tillhör en låginkomstgrupp, betyder

ett "ja" till vuxenutbildning – och därigenom arbetstillfälle – också ett "ja" till en stor skuldbörda för många år.

Med tanke på de konsekvenser vårt nuvarande vuxenutbildningssystem har för lågutbildade kvinnor, borde systemet ses över och därmed också omfördelningen inom detta system.

Många positiva saker har hänt på det arbetsmarknadspolitiska området. Arbetsmarknadsdepartementets satsning på flera kvinnor till tekniska yrken har fallit väldigt väl ut. Min önskan för framtiden är att den satsningen kan permanentas. Jag tror nämligen att unga tjejer för lång tid framöver behöver extra stöd för att orka ta sig in på tekniska utbildningar och på det sättet skaffa sig ett arbete och samhället en resursförstärkning.

Jag tror också att ett sätt att lösa flickors teknikskräck är att införa dataundervisning redan i grundskolans låg- och mellanstadium. Jag hoppas att den arbetsgrupp som skolöverstyrelsen har verkligen inser könsrollsproblematiken när det gäller data- och teknikområdet.

Herr talman! Som avslutning vill jag naturligtvis hoppas på en välvillig behandling av de motioner som inlämnats av socialdemokraterna på Dalabanken och som ger en djupare belysning av situationen i vårt län.

Anf. 16 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Det är förståeligt att regeringens koncentrationspolitik tagit så stort utrymme i debatten. Flyttlasspolitiken och avsaknaden av en offensiv regionalpolitik slår fördelningspolitiskt hänsynslöst mot svaga grupper och regioner. Detta motverkar strävan till ökad solidaritet i samhället.

Herr talman! Mot den bakgrunden vill jag ta upp trafikpolitiken ur regionalpolitisk synvinkel och säga någonting om utvecklingen i sydöstra Sverige och Kalmar län i synnerhet.

Trafikpolitik är en viktig förutsättning för en offensiv regionalpolitik. I partimotion och kommittémotioner från centerpartiet har vi berört de regionalpolitiska aspekterna i trafikpolitiken. Det gäller dels förslaget i regeringens budgetproposition att ta bort statsbidragen till kommuner och landsting för länstrafiken, dels förslaget om att isbrytningens kapacitetskostnader förs över till sjöfartens betalningsansvar. Dessa förslag går stick i stäv mot en riktig fördelningspolitik.

Vi har från centerns sida accepterat budgettekniken. Däremot kan vi inte acceptera de konsekvenser förslagen får ur regionalpolitisk synpunkt. Det är självklart att kostnaderna för länstrafiken är betydligt större i ett glesbygdslän med litet trafikunderlag och stora avstånd. Sålunda utgjorde statsbidragets procentuella andel av länstrafikens totala underskott 25 % i Norrbotten och Västerbotten, 27 % på Gotland men t. ex. endast 0,7 % för Stockholms län. Man kan alltså säga att statsbidragen till länstrafiken betyder 27 gånger mer för Gotland än för Stockholms län.

Om det är så kan man inte utan vidare ta bort statsbidragen. Från centerpartiet menar vi att staten måste gå in och fördela resandekostnaderna solidariskt. Vi har därför sagt att bidragen till länstrafiken måste regleras över det regionalpolitiska anslaget. Vi har också reserverat pengar för detta i vår regionalpolitiska motion.

Detsamma gäller sjöfartens kostnader för isbrytningen. En överföring av

30 milj. kr. för isbrytningens kapacitetskostnader till sjöfartens betalningsansvar drabbar i huvudsak fraktsjöfarten till Norrlandshamnarna. Solidariskt bör dessa kostnader bäras av alla.

Från centerpartiet menar vi att trafikpolitiken måste utgå ifrån en helhetssyn på samhället. De knappa resurser som finns att avsätta på kommunikationsområdet måste fördelas så rättvist som möjligt över landet. Från vår utgångspunkt finns det därför anledning att varna för de diskussioner som nu pågår om satsningar på stora motorvägsbyggen som Scandinavian Link-projektet och motorvägstriangeln.

Skulle de projekten komma till utförande, skulle de ta i anspråk alla de pengar som i dag beräknas bli avsatta för riksvägsbyggande under de närmaste tio åren i landet. Det skulle innebära att hela landet i övrigt vad gäller upprustning och nybyggnation av riksvägar skulle få stå tillbaka i minst tio år för att dessa storprojekt skulle kunna genomföras. Det är enligt centerpartiets fördelningspolitiska grundsyn inte tänkbart.

En satsning på Scan Link-projektet och motorvägstriangeln rimmar illa med de diskussioner som nu pågår om en neddragning av Gotlandstrafiken och måste också ses i relation till en angelägen upprustning också av våra riksvägar i övrigt, t. ex. E 66 genom sydöstra Sverige.

E 6 längs västkusten såväl som E 66 längs sydostkusten och flera andra motorvägssträckor behöver rustas upp. Men det bör ske likvärdigt och i rimliga proportioner. Det blir också möjligt om man undviker gigantiska storprojekt som Scandinavian Link och motorvägstriangeln.

Herr talman! Regeringens flyttlasspolitik har drabbat Kalmar län mycket hårt. Länet tappade 1 166 invånare 1985. Därmed tillhör länet de områden som har tappat mest folk av alla län under 1985. Samtidigt har landet upplevt sin största folkökning på 15 år. Stockholm ökade med nära 16 000 personer.

Sydöstra Sverige har, tillsammans med Bergslagen och vissa Norrlandslän, redan tidigare i riksdagsbeslut angetts som problemområden. Nu har situationen blivit än allvarligare.

Regering och riksdag har inte levt upp till sina principuttalanden. T. ex. skulle Kalmar län prioriteras vid lokalisering av statlig verksamhet – nytillkommande verksamhet eller omlokaliseringar. Men inget har hänt. I stället fortsätter regeringen att stimulera flyttlasspolitiken.

Bostadsministern höjer nu ortskoefficienten med 5 procentenheter. Dessutom vill regeringen också slopa kostnadsspärren för statligt subventionerat bostadsbyggande, så att man kan bygga ännu dyrare i Stockholm. Huvudmotivet är just att kunna bygga mer och dyrare i Stockholm.

Det innebär enorma subventioner från statens sida till koncentrationsbyggande. Dels kostar subventionerna i koncentrationsorterna mycket, dels kostar subventionerna till alla de hyreshus som ställs tomma i avfolkningsorterna.

Egentligen borde man gå den andra vägen. Det skulle inte kosta staten ens hälften så mycket som det nu framlagda förslaget. Man borde alltså låta näringslivet och kommunerna investera till bostadslåneränta i avfolkningsbygderna. Det skulle ha stor regionalpolitisk effekt. För alla som i dag tvingas låna till höga räntor skulle det vara en dröm att få låna till en garanterad ränta på 2,6 %, som bostadslåneräntan i dag är.

För utvecklingen i sydöstra Sverige är goda kommunikationer nödvändiga. Det är därför nu mycket viktigt att E 66, som är pulsådern i sydöstra Sverige, rustas upp ordentligt. Förutsättningen för det är, som jag tidigare har nämnt, en över landet rättvis fördelning av pengarna till vägar. Skall regeringen åstadkomma det, kan man inte ensidigt satsa på gigantiska motorvägsprojekt som Scandinavian Link och motorvägstriangeln.

Herr talman! Vi har i flera länsmotioner från centern anvisat åtgärder som skulle ge Kalmar län och sydöstra Sverige helt andra och bättre förutsättningar för framtiden. Jag skall inte trötta kammarens ledamöter med att i detalj gå in på dessa förslag. Men det är hög tid att regering och riksdag nu lever upp till de principuttalanden som gjorts beträffande utvecklingen i sydöstra Sverige. Åtgärdsförslag att ta ställning till saknas inte.

Anf. 17 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Herr talman! I industridepartementets bilaga till budgetpropositionen står följande att läsa: "Regionalpolitiken bör även framdeles inriktas på att skapa förutsättningar för en balanserad befolkningsutveckling i landets olika delar och att ge människor tillgång till arbete, service och god miljö oavsett var de bor i landet. Glesbygdens utvecklingsmöjligheter skall tas till vara." Längre fram i bilagan står: "Insatserna i Bergslagen har givits en fortsatt hög prioritet."

Bergslagen har som alla vet drabbats hårt av kriser och strukturrationaliseringar. Bergslagslänen hör till de stora förlorarna när det gäller befolkningsutveckling. Hela Örebro län har haft en befolkningsminskning varje år under de senaste sju åren. I mitt hemlän, särskilt i de norra delarna, har vi fått uppleva hur flyttlassen med unga människor går till Stockholmsregionen, där arbete och möjligheter att skapa sig en framtid finns. Många tycker kanske att det inte är så farligt och att det är bra att unga människor rör på sig och skaffar sig erfarenhet. Må så vara, om de hade något att återvända till efter sin gesällvandring. Men utflyttningen blir för det mesta definitiv.

Bergslagen behöver sina ungdomar. Vi vill ge dem utbildning och arbete. Förbättrade utbildningsmöjligheter närmare hemorten underlättar också rekryteringen av kvalificerad arbetskraft till länets näringsliv. Ett brett utbud av utbildning ger också människorna ökade valmöjligheter och förbättrar även förutsättningarna för vidareutbildning och fortbildning för redan yrkesverksamma.

Tillgången på utbildning, särskilt då teknisk utbildning, är givetvis mycket betydelsefull för hela regionens utveckling. Teknikutbildning och teknikkurser utvecklas nu vid de regionala högskolorna i Bergslagen. Till högskolan i Örebro ställs medel till förfogande från regionen för att sådan utbildning skall kunna genomföras. Om Örebro län och Bergslagen som helhet skall kunna hävda sig sysselsättningsmässigt, är det nödvändigt att det sker en satsning på teknisk utbildning.

Av regionalpolitiska skäl bör man alltså ta särskild hänsyn till behoven att utveckla den tekniska högskoleutbildningen när man fördelar anslagen till universitet och högskolor.

Den ekonomiska politiken har varit framgångsrik, och vi har aldrig haft så många människor i arbete som nu. Tyvärr är inte möjligheterna till

sysselsättning jämnt fördelade.

Bergslagen är extremt beroende av sysselsättningen inom industrin. Jämfört med riksgenomsnittet är industrisysselsättningen i Bergslagen dubbelt så hög. Det betyder också att de privata och offentliga tjänstesektörerna är svaga.

Det finns i Bergslagen många orter, både stora och små, som är mycket beroende av ett enda stort företag. I t. ex. Degerfors, Karlskoga och Hällefors är nu ca 400 jobb i fara. Om företaget sviktar eller om man rationaliserar, drabbas dessa orter mycket hårt. Jag tror att man måste leva och bo där för att riktigt kunna förstå vad som händer. Det är inte bara ett arbete som försvinner, utan hela livet förändras. En del tvingas bryta upp från sin familj, från släkt och vänner – de tvingas bryta upp från sin vardagstrygghet. De mänskliga effekterna av en industrinedläggelse eller rationalisering är naturligtvis svåra att mäta, men inte desto mindre viktiga att ta hänsyn till.

Samhällets styrmedel är för närvarande inte tillräckligt effektiva för att åstadkomma expansion och nyetableringar i Bergslagen. En översyn av regionalpolitikens riktlinjer kan därför anses vara behövlig.

De regionalpolitiska och industripolitiska medlen vänder sig ofta till samma företag, som därför konkurrerar inbördes. En översyn av de regionalpolitiska styrmedlen måste därför också omfatta de industripolitiska. Därigenom skulle man kunna få en fastare grund för en samordnad regionalpolitik och industripolitik eller, med andra ord, en regional industripolitik.

Även på länsnivå är rollfördelningen oklar. Det gäller främst rollfördelningen mellan länsstyrelserna och utvecklingsföretagerna i deras arbete med att skapa förutsättningar för företagsutveckling. Som exempel kan nämnas att utvecklingsföretagernas lån, länsstyrelsernas lokaliseringstöd och lantbruksnämndernas glesbygdstöd i stort sett överlappar varandra.

Kommunerna har också blivit mera aktiva i näringslivsarbetet, tvingade därtill på grund av sysselsättningsbekymmer. Kommunernas framtida roll inom regional- och näringslivspolitik bör också uppmärksammas i ett översynsarbete.

Men det gäller att inte bara se hindren, utan också möjligheterna. Alla förslag och utvecklingsprojekt måste tas till vara när det gäller att skapa nya arbetstillfällen. Några olika förslag vill jag gärna redovisa.

Nyetablerade företag har sällan möjligheter att bygga egna industrilokaler utan måste hitta tomma att hyra. För kommunerna i Bergslagen med ansträngd ekonomi är det oftast svårt att klara kostnaderna för att hålla lokaler i reserv. Det nuvarande stödet till kommunala industrilokaler är för lågt och dessutom så utformat att det ofta inte är användbart. Stödet bör förändras så att bidrag utgår med 30 % av investeringskostnaden. För att täcka övriga investeringskostnader bör det utgå ett lokaliseringslån som är amorterings- och räntefritt så länge lokalen är outhyrd eller i högst tre år. Det här bör kunna prövas omgående i Bergslagskommunerna, eftersom medel redan finns inom ramen för anslagen Lokaliseringsbidrag och Lokaliseringsslån.

Insjöfiskodling är inne i ett skede av stark expansion. I Örebro län i

Sävenfors utanför Hällefors finns en tradition när det gäller fiskevård. Ursprunget är att man ville bevara vissa sällsynta öringsarter. Nu finns i Sävenfors ett gymnasium för vattenvård, avelsstation och fiskodling. Det finns ett stort behov av utveckling när det gäller teknik och avel. Mer än 20 miljoner har redan investerats i anläggningarna i Sävenfors, och för att kunna utveckla verksamheten måste ytterligare investeringar göras.

Slutligen, och inte minst viktigt, bör statens industriverk få personella resurser som arbetar enbart för Bergslagen – med etablering och marknadsföring.

Herr talman! För övrigt vill jag hänvisa till den motion som vi socialdemokrater från Örebro län har lagt fram om regionalpolitiken i Bergslagen.

Anf. 18 KRISTINA SVENSSON (s):

Herr talman! Många talare har i det här regionalpolitiska avsnittet belyst den allvarliga situationen i Bergslagen. Näringslivet i den här delen av landet har präglats av stark specialisering med stora dominerande företag, byggda på basnäringarna skogen, malmen och stålet. Men i Värmland i dag är det inte längre i första hand de stora bolagen som ger jobb och sysselsättning. De som finns kvar är inte längre värmländska. De fjärrstyrs. Många är utlandsägda.

Vi i Bergslagen har genomlevt en plågsam period där varje år ett Uddevallavarv har försvunnit. Men förändringarna har pågått under en lång, tid, och de har inte varit dramatiska och spektakulära.

När det inte finns jobb längre, t. ex. i Lesjöfors, då flyttar våra ungdomar och de unga familjerna. Den negativa befolkningsutvecklingen drabbar självfallet kommunerna, och den kommunala servicen försämras. Det här är inga rika kommuner och de omfördelningar av de offentliga utgifterna som nu föreslås slår hårt.

I Kristinehamn måste man t. ex. ta banklån för att sätta in pengar på likviditetskontot i riksbanken. Den kommunen kommer att få en ränteförlust på över en halv miljon. Självklart är det riktigt att försöka dra in de likviditetsöverskott som finns i kommuner och landsting, men de pengar som finns är ojämnt fördelade, och generella beslut slår därför felaktigt. De enda som tjänar på transaktionen i Kristinehamn är bankerna.

De generella besluten måste därför följas av selektiva och riktade insatser till de kommuner som är fattiga.

I Värmland är arbetslösheten den högsta i landet efter Norrbotten. Särskilt bekymmersamt är det för ungdomarna och kvinnorna.

Befolkningsminskningen var under 1985 större än den någonsin var under 1960-talets utflyttningsår.

Under en lång följd av år har lönsamheten inom jordbruket försämrats, och inom skogsbruket har ny teknik tagits i bruk som minskat behovet av skogsarbetare. Strukturförändringarna inom industrin har inneburit att antalet jobb minskat. Den offentliga sektorns expansion har nu också dämpats.

Värmlands speciella situation är en följd av kombinationen av glesbygdsproblem, strukturuomvandlingsproblem i Bergslagen och av avsaknaden av en tillräckligt snabbt expanderande länshuvudort.

Kraftfulla regionalpolitiska insatser måste nu sättas in för att minska arbetslöshet och utflyttning.

För hundra år sedan hade vi också en stor utflyttning från Värmland. Gruvdöden drabbade då länet med arbetslöshet som följd. Den gången flyttade man till Amerika. I dag flyttar man till Trollhättan eller till Stockholm. Den gången för hundra år sedan tog vi oss igenom svårigheterna, och vi skapade genom arbete och kompetens ett åter blomstrande Värmland. Det kan vi göra en gång till. Med en kraftfull och planmässig satsning på Värmland har vi goda utsikter att lyckas att utveckla länet och skapa en kreativ miljö.

En kreativ regional miljö förutsätter kulturell mångsidighet, djupgående kunskap och kompetens och dessutom goda kommunikationer både inåt och utåt. Verksamheterna i en kreativ region är ofta småskaliga och utvidgas inte genom kvantitativ tillväxt utan genom uppdelning på fler, små, nya enheter.

Det är precis vad vi behöver i Värmland. Ett mångsidigt näringsliv med varierad företagsamhet. Värmland litade i decennier på de stora bolagens stabilitet, men i dag präglas situationen av strukturell instabilitet och osäkerhet om framtiden.

I den förändringsprocess som vi i Värmland i dag befinner oss i måste bl. a. utbildningssatser utgöra motorn för vår regionala utveckling.

Precis som i övriga delar av landet saknar vi kvalificerade tekniker. För att åter göra värmländsk industri konkurrenskraftig krävs en ökad ingenjörstätthet. Vid högskolan i Karlstad har en viss bas för teknisk högskoleutbildning utvecklats de senaste åren. Bl. a. har utbildningslinjer, som grundar sig på genomgången tvåårig gymnasieskola, kommit till stånd. Det är viktigt att dessa studerande kan fortsätta sin utbildning och få ingenjörskompetens. Därför bör vid högskolan i Karlstad anordnas ingenjörsutbildning som grundas på genomgången YTH eller produktionsteknikerlinje.

Ett annat basområde för högre teknisk utbildning i Karlstad är områdena kemiteknik och kemiekonomi. Bakgrunden är självfallet den betydelse som industri inom områdena skog, trä och kemisktekniska processer har i länet. En sådan utbildning bör kunna utvecklas inom ramen för projektet Bergslagens tekniska högskola som ett led i det gemensamma arbetet med att förbättra utvecklingen i Bergslagen. Det är angeläget att det arbetet får erforderligt stöd.

I Ingenjörsvetenskapsakademiens studie om behov och utbildning av ingenjörer i Sverige föreslås en ny ingenjörsutbildning, motsvarande fem års studier efter grundskolan. I Värmland finns goda förutsättningar att förverkliga denna typ av utbildning. Resurser och kompetens finns t. ex. vid Stiftelsen Bergsskolan i Filipstad.

Vid Bergsskolan finns det utvecklingsmöjligheter för delar av vårt behov av kvalificerade tekniker. Bergsskolan har dessutom stor regionalpolitisk betydelse genom sin lokalisering i Filipstads kommun, dvs. en av de mycket hårt drabbade Bergslagskommunerna.

En satsning på tekniska utbildningar i Värmland skulle nå flera syften, dels skulle värmländskt näringsliv stimuleras, dels skulle våra ungdomar få en möjlighet att stanna kvar i länet. Vi har i dag även andra skolor med kompetens och erfarenhet där tekniker för sågverksindustrin och skogsnäringen utbildas.

Det är angeläget att också dessa skolor integreras i projektet Bergslagens tekniska högskola. Det är också viktigt att de tekniska utbildningarna blir attraktiva för kvinnliga sökande. Arbetslösheten är, som jag nämnde, störst bland unga kvinnor i länet. Det är nödvändigt att vi uppmuntrar och stöder kvinnor att välja teknisk utbildning och på så sätt försöker bredda kvinnors arbetsmarknad.

Vi har i Värmland goda erfarenheter av den s. k. breddatautbildningen, där många kvinnor fått en grundläggande datautbildning, som inneburit möjligheter till arbete.

Det finns i Värmland ett starkt engagemang och ett nytänkande för att vända den negativa utvecklingen. Arbetslösa ungdomar prövar t. ex. att gå samman i arbetskooperativ för att kunna stanna kvar på hemorten. Med fantasi och företagsamhet har över 100 ungdomar i dag skapat sin sysselsättning i arbetskooperativets form. Men för att ge den här företagsformen en reell möjlighet krävs ett bättre stöd i form av utbildning, information, rådgivning och startbidrag.

I Värmland väntar vi fortfarande på ett besked från industriministern om Branäs. Branäsprojektet skulle ge 40 direkta jobb i Nordvärmland.

Men om Klarälvsdalen skall kunna locka till sig turister är en förutsättning att vi bevarar det gamla kulturlandskapet. I dag slås många av de små och medelstora jordbruksenheter ut och följderna blir igenbuskning. Det är nödvändigt att vi försöker begränsa denna utveckling.

Den socialdemokratiska regeringen har tidigare uppmärksammat utvecklingen i Värmland, och vi har bl. a. fått statligt stöd till insatser för teknikspridning. Utvecklingscentra i Hagfors och Kristinehamn har främjat utvecklingsarbetet i länet.

Herr talman! Situationen i Värmland är allvarlig, och kraftfulla och planmässiga insatser krävs nu för att vända utvecklingen. Och att vända utvecklingen, det är möjligt bl. a. genom det djupa engagemang för Värmland som finns i länet bland företag, kommuner, organisationer, myndigheter, och framför allt genom det engagemang som finns bland värmlänningarna själva.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 19 BRITTA SUNDIN (s):

Herr talman! Strukturomvandlingen i Västernorrlands län är för närvarande dramatisk. Processindustrin, som utgör basnäringen i länet, genomgår en snabb förändring. Den skogsråvarubaserade industrin måste genomföra snabba omställningar i syfte att bevara sin konkurrenskraft på världsmarknaden. Det finns tydliga exempel på sambandet mellan nyinvesteringar inom industrin och friställning av arbetskraft inom vissa delar av länet. Både direkt och indirekt drabbas också länet allvarligt av nedgången i byggnadsindustrin. Som exempel kan nämnas att Timrå har tappat 1 200 arbetstillfällen under perioden 1980–1984.

När det gäller den regionala utvecklingen har Västernorrlands län gått starkt tillbaka under 1980-talet. Länet har minskat med ca 5 000 personer

under denna period. Den allra senaste rapporten om arbetsmarknadsläget visar också att arbetslösheten ökar i länet, där bl. a. byggarbetslösheten nu visar oroande höga tal. 11 % av byggnadsarbetarna är arbetslösa i januari i år.

Samtidigt med detta kan man också se hur det svenska näringslivet förändras under 1980-talet. Internationaliseringen ökar, lönsamheten i företagandet ökar, kapitaluthudet ökar och orienteras i stigande grad mot en internationell marknad, nyföretagandet ökar och strukturomvandlingen fortsätter.

Det här är förändringar som får konsekvenser för den regionala utvecklingen och fördelningen. Och en nyckelfaktor i detta förändringsperspektiv är teknik och kunskapsutveckling. Industrins beroende av forsknings- och utvecklingsarbete och kompetensutveckling ökar snabbt.

Sverige är i dag ett högteknologiskt samhälle. Vi konkurrerar med högförädlade produkter och rationella produktionsmetoder. Och för att man skall få avsättning för produkterna måste marknadsföringen skötas på ett kvalificerat sätt.

Den regionalpolitiska kommittén fastslog vikten av forskning, utveckling, utbildning och teknikspridning som instrument för den regionala utvecklingen, och den regionalpolitiska propositionen 1985 anlade motsvarande synsätt.

År 1965, när den aktiva lokaliseringpolitiken började, var kapitalförsörjningen det viktigaste. I dag är satsning på forsknings- och utvecklingsarbete ett helt avgörande medel för den regionala utvecklingen.

Vi har ett väl differentierat näringsliv i länet, även om det, som jag tidigare nämnde, är processindustrin som i hög grad dominerar. Bland nya näringsgrenar märks särskilt datoranknutna verksamheter. Det sker en snabb utveckling av s. k. mjukvarukompetens. Materialteknik är ett annat område som är under utveckling i länet.

Alternativ sysselsättning i övrigt är genomgående knuten till hög kompetens. Högkompetensyrken utvecklas inom områden som elektronik, data-teknik och materialteknik samt inom marknadsföring, distribution och internationell handel, för att ge några exempel.

Men den tillgängliga arbetskraften i regionen svarar bara i begränsad omfattning mot de yrkeskunskaper som efterfrågas i de nya verksamheterna. Den genomsnittliga utbildningsnivån är väsentligt lägre än i motsvarande regioner i södra delarna av landet. Fortbildning och vidareutbildning kommer att utgöra en central uppgift för utbildningsorganisationen under en lång period.

I samband med den regionalpolitiska kommitténs betänkande har framförts tanken att högskolan i Sundsvall/Härnösand bör utvecklas till en industrihögskola, som omfattar kvalificerad utbildning inom såväl tekniska som administrativa områden. En lämplig forsknings- och utvecklingsorganisation bör komplettera den nuvarande verksamheten inom högskolan.

Länsstyrelsen i Västernorrland har genomfört ett utredningsarbete som resulterat i en konkret plan för en sådan organisation. Utredningen visar att det finns goda möjligheter att utveckla en industrihögskola i direkt samverkan med näringslivet i regionen. Av utredningen framgår också att näringsli-

vet i länet redovisar goda möjligheter att bistå med både modern utrustning och kvalificerad personal i samband med en högskoleutveckling av denna typ.

En utveckling av en industrihögskola i Västernorrland skulle avsevärt förbättra regionens möjligheter att utvecklas och hävda sig i en allt hårdare konkurrens.

I juni 1985 fick länsstyrelsen i Västernorrland i uppdrag av regeringen att utarbeta ett regionalt teknikspridningsprogram. Med utgångspunkt i det regionala industriprogrammet hade redan ett åtgärdsprogram inom data- och elektronikområdet tagits fram.

Detta innebär att det redan nu finns ett teknikspridningsprogram i länet med förslag till åtgärder som snarast bör vidtas. Det är angeläget att statsmakterna bidrar med riktade åtgärder för näringslivs- och teknikutvecklingen i Västernorrlands län, i likhet med de samlade insatser som gjorts för andra län.

Den statliga sektorns utveckling har också stor betydelse och måste fortsättningsvis präglas av avsevärt större hänsynstagande till regionalpolitiska mål.

När omlokaliseringar på 1970-talet genomfördes var syftet tvåfaldigt, nämligen dels att dämpa tillväxten i Storstockholm, dels att få bättre balans i den regionala utvecklingen. Det vi kan se i dag är att omlokaliseringarna inte i någon större utsträckning påverkat Stockholmsregionens dominans vad gäller sysselsättning inom statlig verksamhet, och koncentrationstendenserna fortsätter. Gör man dessutom en jämförelse – hur sysselsättningen inom de omlokaliserade verken fördelar sig på olika landsdelar – framgår det att Norrlandslänen inte erhållit den andel som står i relation till deras sammanlagda folkmängd.

Herr talman! Ytterligare decentralisering av statlig verksamhet, och då främst till norrlänen, är nödvändig för att skapa regional balans och minskade klyftor i vårt land.

Anf. 20 GUNNEL LILJEGREN (m):

Herr talman! Flyktingar och andra invandrare i Sverige har samma rättigheter och skyldigheter som andra invånare, men de har därtill behov av en positiv attityd från oss andra och förståelse för de svårigheter som alltid är förknippade med anpassningen till helt nya levnadsförhållanden. Information och attitydpåverkan får inte överlätas helt till invandrarverket, invandrarorganisationer etc. Det är allas vår skyldighet, inte minst politikerna, att söka överbrygga motsättningar och skapa samhörighet över språk- och kulturgränser. Om sådant går det inte att lagstifta.

Ungdomsförbundens "Rör inte min kompis"-kampanj har funnit stort gensvar och har sin betydelse också i ett internationellt sammanhang. Men de problem som finns i t. ex. Frankrike har vi förskonats från. Vad som däremot drabbar en mycket stor andel invandrare är isoleringen från den svenska befolkningen, och många av de ungdomar som bär kompis-märket känner faktiskt ingen flykting eller invandrare att försvara. För alltför många handlar det om grå teori. Den främlingsfientlighet som sticker upp här och där främjas indirekt av en likgiltig attityd hos genomsnittssvensken. Den som

personligen lär känna en flyktingfamilj får större intresse för de kulturella och mänskliga värden som invandringen ger vårt land. Därför är den nya formen för flyktingmottagning med ett visst antal flyktingar i snart sagt varje kommun av godo, låt vara att övergången inte sker helt friktionsfritt.

Svensk utlännings- och flyktingpolitik regleras av en lag som i sina huvuddelar antogs 1980. Dessförinnan hade en utredning under dåvarande kammarrättspresident Carl Axel Petri avgivit ett förslag till ny utlänningslag. Det var ett klart och koncist förslag och borde i sin helhet ha legat till grund för lagen. Då hade många av de problem som senare varit förknippade med den praktiska tillämpningen kunnat undvikas.

Det antal flyktingar som vi tar emot i Sverige skiljer sig inte stort från Europa i övrigt. I förhållande till sin folkmängd låg Danmark förra året på första plats följt av Västtyskland på andra och Sverige på tredje. Styrd av en nära nog total partipolitisk enighet samarbetar svenska organ med FN:s flyktingkommissariat för ett flyktingstöd som omfattar dels humanitärt bistånd inom ramen för u-landsbiståndet till t. ex. flyktingläger, dels flyktingöverföring enligt den överenskomna kvoten och i vissa fall hjälp till återresor samt – inte minst – mottagning av asylsökande som på egen hand kommer till Sveriges gräns.

Men naturligtvis är inte allt väl beställt. Omläggningen av flyktingmottagningen till s. k. kommunalt mottagande efter en kort tid i förläggning har kommit att sammanfalla med det största antalet asylsökande sedan andra världskriget och med ett kärvare ekonomiskt klimat och begynnade bostadsbrist. Kommunerna har svårt att snabbt höja sin ursprungliga mottagningskvot, och flyktingarnas förläggningstid blir alltför lång. Platserna räcker inte och omdisponeringar måste göras. Att dessutom många flyktingar efter en tid ute i landsorten väljer att flytta till storstadsområdena gör problemen akuta – det kullkastar den kommunala planeringen och sätter kontakten mellan invandrarverket och kommunerna ur spel. Stockholm och en del kommuner i Stockholms län har ställts inför problemet att härbärgera tre gånger så många som planerats. Mottagningsbyråer tvingas betala ockerhyror för att kunna bereda alla plats. Svenskutbildning och annan information måste till. Ett värdigt och mänskligt flyktingmottagande är resurskrävande.

Mot den bakgrunden är det viktigt att de flyktingar som vi tar emot är i första hand sådana som verkligen behöver skydd. Den s. k. flyktingkvoten om 1 250 – dvs. omkring en femtedel av det totala antal flyktingar vi årligen tar emot – har till största delen utgjorts av sydamerikaner, chilenare de flesta, och trots den svåra repressionen i dessa länder har uttagningen via flyktingkommissariatet och andra organ kunnat göras i någorlunda ordnade former. Kvoten har dock inte fyllts de senaste åren, och vi moderater anser att man gott kunde ta emot t. ex. flera flyktingar från Östeuropa, som befinner sig i läger i Österrike. En liknande uttagning bör också kunna göras av iranier, som flytt till Turkiet, och jag vill ge statsrådet Gradin ett erkännande för hennes initiativ att vilja bidra till att stärka flyktingkommisariatsrepresentationen där.

Gemensamma ansträngningar av Europas länder att stärka FN:s resurser på detta område skulle kunna minska antalet asylsökande som reser på vinst och förlust och sänds tillbaka i tusental för att de saknar tillräckliga asylskäl.

Oberoende av formuleringen i flyktingparagraferna har många länder någorlunda likartad praxis, med Finland och i någon mån Norge som beklagliga undantag. För Sveriges vidkommande är det emellertid absurt att majoriteten, ca två tredjedelar av flyktingarna, tas emot enligt en paragraf som inleds "En utlänning, som inte är flykting men som ändå --". Det är den omdiskuterade sjätte paragrafen, som har kommit att bli huvudparagraf i stället för ett skyddsnät för ett fåtal oklara flyktingfall. Det enda vettiga vore att utmönstra den ur lagen eller omformulera den. Huvuddelen borde utgöras av flyktingar i Genèvekonventionens bemärkelse. Ingenting hindrar ett land att låta människor komma resp. stanna av humanitära skäl om det saknas grund att betrakta dem som flyktingar. Ett tusental per år har fått uppehållstillstånd i Sverige av det skälet, och en utmönstring av 6 § skulle naturligen få till följd att den "humanitära" kategorin ökade. Likaså finns det anledning att fråga sig om inte en del av dem som nu får stanna av politiskt-humanitära skäl, 6 §, egentligen borde klassas som flyktingar i strikt bemärkelse enligt 3 § och få flyktingstatus. Danmarks motsvarighet till 6 § ger myndigheterna en viss frihet – den svenska 6 § innebär en skyldighet. Andra länder saknar motsvarande paragraf.

En enig lagkommitté full av juridisk expertis föreslog på sin tid att 6 § borde utgå. Förslaget tillstyrktes av invandrarverket, LO och många juridiska remissinstanser. Det ligger många socialdemokratiska beslutsfattare bakom dessa yttranden. Folkpartister och centerriksdagsmän har motionerat i samma riktning, och tiden och utvecklingen har gjort en ändring än mer aktuell.

När de frivilliga hjälporganisationerna på sin tid avstyrkte ett slopande av den tvivelaktiga paragrafen hade de väl knappast avsikten att främja mottagandet av icke-flyktingar på reella flyktingars bekostnad – vilket det ju blir i det långa loppet. Det är obegripligt och beklagligt att diskussionen om lagtexten fått sådana emotionella övertoner och uppvisat sådan osaklighet och okunnighet.

Det ansvarsfulla värvet att avgöra vilka som är flyktingar skall heller inte överlåtas till transportföretag – det är klokt av regeringen att överge den tanken. Frivilliga överenskommelser med andra länder är, som vi kunnat konstatera, en framkomlig väg. Den överenskommelse med DDR som Sverige och Danmark har träffat och som Västtyskland förbereder har kritiserats – och den kritiken är åtminstone begriplig. Här handlar det om att välja det minst onda av två onda ting. Den osmakliga handeln med transitvisa till alla hugade spekulanter hade tagit oacceptabla proportioner.

En verklig flykting kommer dock sällan den breda vägen med reguljärflyg och visum utan på olika omvägar till ett vänligt sinnat eller neutralt land, där flyktingkommisariatets representation eller någon humanitär organisation kan hjälpa dem vidare. Detta är idealbilden, det vet jag, och undantagen är legio. Vi måste satsa stora resurser både hos polisen och invandrarverket för att dels göra noggranna utredningar, dels minska handläggningstiderna. Den rättsordning vi har med överklagandemöjligheter ända upp till regeringen är tidskrävande, och om alltför lång tid förflyter blir det alltmer omänskligt att avvisa dem som inte bör få asyl. Jag vill än en gång betona möjligheten till uppehållstillstånd av humanitära skäl.

En företeelse som det kunde vara dags att se över är frågan om uppskjuten invandrarstatus. Under årens lopp har det ställts frågor och väckts interpellationer om dessa regler. De har besvarats med att alla mänskliga hänsyn togs och skulle tas till kvinnor som på grund av skilsmässa riskerade att utvisas. Många har också fått stanna av humanitära skäl. Men under de senaste åren har flera fall dykt upp där en utvisning som i sista stund inhiberats hade kunnat få mycket tragiska följder. Många som är väl insatta i förhållandena, socialsekreterare, invandrarlärare m. fl., känner till hur invandrarkvinnor blir offer för allvarlig misshandel men hellre härdar ut de två åren än riskerar utvisning. Den möjlighet som svenska kvinnor har att söka hjälp hos t. ex. en kvinnojour vågar dessa invandrarkvinnor inte använda sig av.

Att med lagens hjälp förhindra skenäktenskap är i och för sig vällovt, men mot detta måste vägas de icke önskvärda konsekvenserna av regeln om uppskjuten invandrarstatus. Ett betydande antal får hemortsrätt i Sverige genom äktenskap eller motsvarande. Vid ansökan om uppehållstillstånd måste myndigheterna penetrera de omständigheter som lett till den s. k. anknytningen. När vederbörande väl har kommit hit finns det knappast resurser till kontroll, och frågan är om det ens är önskvärt. Kanske det är dags att ompröva regeln, så att man inte försätter kvinnor i den tvångssituation som jag har beskrivit.

Många invandrapolitiska frågor ligger nu i stöpsleven. Frågan om svenskundervisningen, som förhalats i årtal, är nu mer trasslig än någonsin och vi lär få tillfälle att debattera den senare i vår. Vi har också att motse en utlänningslagsproposition, som förtjänar en egen debatt. För dagen har jag, herr talman, nöjt mig med att beröra de stora linjerna i svensk flyktingpolitik.

Anf. 21 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Det pågår en kapprustning i Europa. Land efter land försöker stänga sin dörr för de desperata människor som flyr framför allt från kriget i Mellanöstern. En ond cirkel tar form, där det ena landet efter det andra inför samma restriktioner som grannen för att slippa ta hand om den allt större mängd flyktingar som hemlösa skyfflas runt som kollin på Europas flygplatser.

Det gångna årets flyktingpolitik har på ett obehagligt sätt kommit att handla om hur flyktingtrycket skall kunna minskas. Det är med stort beklagande jag konstaterar att den socialdemokratiska regeringens ambition helt uppenbart är att söka strypa flyktinginvandringen till Sverige.

Det är mot den bakgrunden man skall se det överdrivna bruket eller missbruket av reglerna om avvisning till första asylland, polisens omfattande direktavvisningar av asylsökande, den stora bristen på rättssäkerhet som råder vid gränstationerna och den inte helt utnyttjade flyktingkvoten. Självfallet tjänar detta till att avskräcka människor från att fundera på Sverige som ett tänkbart asylland.

Men jag vill inte nu främst ta upp bristen på rättssäkerhet vid gränsen för asylsökande utan inrikta mig på två nya utvecklingstendenser i socialdemokraternas flyktingpolitik: ambitionen att hindra människor från att nå fram till Sveriges gräns samt strävan att alltmer kriminalisera flykt. Tillsammans med rättsosäkerheten bildar dessa företeelser ett mönster, där flyktingpoliti-

ken uppenbarligen syftar till att skydda Sverige från vad som uppfattas som en oacceptabelt stor flyktingström. Det börjar bli oklart huruvida regeringen har för avsikt att följa intentionerna i de internationella flyktingavtal som Sverige har undertecknat.

”Sverige tar inte emot flyktingar längre.” Det är det enkla och raka besked som Östtyskland numera ger till de människor som tänkt söka politisk asyl i Sverige. I stället för att få gå ombord på Trelleborgsfärjan sätts flyktingarna sedan någon månad tillbaka på tunnelbanan till Västberlin. Invandrarministern talar om en lyckad överenskommelse. Polisen i Trelleborg andas ut.

I Västtyskland är man inte lika glad över att i panik få ta hand om hundratals desperata människor som flyr undan kaoset i Mellanöstern. Myndigheterna i Västberlin föser in flyktingarna i baracker under eländiga förhållanden, delvis för att avskräcka nya flyktingströmmar. Så har Europas paria, flyktingarna, skyfflats vidare till nästa väntrum.

Sveriges överenskommelse med Östtyskland om att stoppa flyktingar utan visum från att komma fram till den svenska gränsen inspirerar nu Västtysklands mest hårdnackade och reaktionära kretsar. CDU-politikern Lummer i Västberlin pläderade för några veckor sedan i massmedia för att man skulle införa samma restriktioner som i Sverige. Västtysklands justitieminister svarade då genast att den västtyska grundlagen inte tillät sådana inskränkningar i asylrätten som Sverige vidtagit.

Denna överenskommelse med Östtyskland har regeringen uppenbarligen strävat länge efter. Men inte förrän man skickade ner Anders Thunborg för att förhandla med myndigheterna gav ansträngningarna något resultat. Det gjordes strax efter att det stått klart att Anders Thunborg inte skulle få posten som FN:s flyktingkommissarie. I stället fick han uppdraget att resa till Östtyskland som antiflyktingkommissarie.

För ett tag sedan lanserades en ny idé från arbetsmarknadsdepartementet: att företag som transporterade asylsökande som saknade visum och giltiga inresehandlingar skulle bötfällas. Detta förslag mötte en svidande kritik från de övriga partierna i riksdagen och många av remissinstanserna – inte minst från transportföretagen själva, som undanbad sig att tvingas överta invandrarverkets flyktingkapsprövning. Bland kritikerna märktes bl. a. JO, som lämnade ett mycket kortfattat och skarpt formulerat remissyttrande:

”Med anledning av att riksdagens ombudsmän har beretts tillfälle att yttra sig över promemorian vill jag anföra endast att ett sanktionssystem som det föreslagna medför en överhängande risk för att många sådana utlänningar som avses i 3, 5 och 6 §§ utlänningslagen inte kommer att få möjlighet att söka asyl i Sverige och att ett sådant system kan komma att strida mot de av riksdagen antagna riktlinjerna för den svenska flyktingpolitiken.”

Efter dessa förödande salvor beslöt sig invandrarministern för att dra tillbaka förslaget, men enligt uppgifter i massmedia i går har det nu återuppstått, dock utan att punkten om bötfällning finns medtagen. I stället skall transportföretag nu tvingas betala returreisan för alla de asylsökande som blir avvisade inom två månader från sin ankomst. Med vetskap om att drygt 3 000 av 13 000 asylsökande blir direktavvisade, varav de flesta förmodligen inom denna tidrymd, kommer förslaget att medföra exakt samma sak som det tidigare, dvs. att flyktingpolitiken överförs på flyg- och

färjebolagens personal. Kan någon tro annat än att det kommer att medföra ett totalt stopp för spontanflyktingar?

De övriga förslagen i den återuppståndna promemorian är väl värda att uppmärksammas. Temat är att flykt skall kriminaliseras i allt större utsträckning.

Polisen skall få rätt att beslagta pass. Polisen skall också få rätt att ta fingeravtryck och att fotografera de asylsökande. Därvid är att notera att enligt den nuvarande ordningen är det polisen som förhör flyktingen, utifrån de kunskaper som man från polisens sida förvärvat på kurser om förhörsteknik när det gäller brottslingar. De som sedan bedöms kunna bli avvisade direkt sätts förmodligen som vanligt i förvar – kanske i arrest. Det skapas därför en bild av att regeringen uppenbarligen vill att asylsökande skall behandlas som bovar. Skillnaden mellan svenska brottslingar och asylsökande består dock i att brottslingarna åtminstone har rätt till en offentlig försvarare som slåss för deras rätt.

FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna säger: Envar har rätt att i andra länder söka och åtnjuta fristad från förföljelse.

Jag skulle vilja höra invandrarministern förklara hur det förhåller sig när det gäller överensstämmelsen mellan förslagen om att begränsa flyktingströmmen till Sverige å ena sidan och FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna å andra sidan.

Det är krisen i Mellanöstern som har åstadkommit de senaste årens ökade flyktingtryck i Europa. Svaret från Europas länder har varit att flyktvägarna skall täppas till. Informationen om de metoder som därvid tillämpas sprider sig från land till land, för alla bär på samma skräck. Man är nämligen rädd för att man skall tvingas ta emot fler flyktingar än man tror sig orka med.

Jag tror att det är två felbedömningar som ligger bakom regeringens handlande: dels tror man på myten att Sverige är utsatt för en ständigt ökande flyktingström, som vi inte har resurser att ta emot, dels skulle svenskarna inte tåla att ta emot fler flyktingar än dem vi för tillfället tar emot. I annat fall skulle starka främlingsfientliga stämningar framkallas.

För det första vill jag då framhålla att vi måste slå hål på myten om flyktingströmmen. Den något större siffra som redovisats för det senaste året när det gäller antalet asylsökande beror – bortsett från kriget i Mellanöstern – till stor del på att totalsiffran över asylsökande sedan några år tillbaka även inkluderar barnen. Uppskattningsvis skulle antagligen antalet asylsökande, vilket nu uppgår till 13 000 eller något mer, minska med kanske 3 000 om barnen inte räknades med. Det är ingen avsevärd skillnad jämfört med föregående år.

För det andra vill jag också nämna att vare sig det är 13 000 eller 10 000 asylsökande som varje år når fram till Sveriges gräns är det fråga om en oerhört liten mängd flyktingar. Sverige tar, enligt siffror från 1982, emot en flykting på 229 invånare. Men nästan alla världens flyktingar hamnar i tredje världen. Det lilla fattiga Somalia, för att nämna ett exempel, tar emot en flykting på var tionde invånare. I de fattigaste av jordens länder öppnar man således sina armar och tar emot grannlänternas flyende familjer. Där är det inte tal om viseringstvång, fingeravtryck eller bötfällning av transportföretag. Det är en liten rännil av alla världens flyktingar som kommer till Europa.

Prot. 1985/86:74
7 februari 1986

Allmänpolitisk debatt

Av dessa kommer mindre än några promille till Sverige. Talet om den stora flyktingströmmen är alltså inte sant.

Sedan vill jag säga något om en annan vanföreställning som man har. Det gäller den oro man hyser för att svenskar skulle vara främlingsfientliga eller att främlingsfientliga känslor skulle lockas fram av en alltför stor invandring av flyktingar. Denna oro är starkt överdriven. Många attitydundersökningar visar nämligen att toleransen gentemot invandrare har ökat med åren. Bl. a. diskrimineringsberedningen har gett belägg för detta. Det finns också utredningar som visar att biståndsviljan och solidariteten har förblivit stark genom åren.

Den starka uppslutningen när det gäller vår nyaste folkrörelse, "Rör inte min kompis"-rörelsen, tar slutligen död på föreställningen om svenskarnas utlänningshat. "Rör inte min kompis"-rörelsen har fått ett fantastiskt gensvar inte minst här i riksdagen, där knappen med den utsträckta handen blänker på snart sagt varje kavajuppslag och klänningskrage.

Enskilda människors solidaritet räcker nog till för fler flyktingar, och det gäller nog också våra resurser – om man nu kan anlägga sådana aspekter på flyktingpolitiken. Regeringen gör alltså en missbedömning när den söker hindra asylsökande från att nå fram till Sverige. Man tillåter ju, som sagt, en brutalisering av flyktingpolitiken, och man försöker behandla asylsökande som kriminella element. Den humanitära ådran i den svenska folksjälen är dock starkare än så. Den ådran skall vårdas – det gäller alltså att inte låta den krympa. Snarare än att försöka blidka eventuella främlingsfientliga element borde regeringen söka stöd hos de många människor som sympatiserar med grundtankarna i "Rör inte min kompis"-rörelsen. Ett sådant handlande skulle visa på en värdigare målsättning för svensk flyktingpolitik.

Folkpartiet anser att det är humanitära principer och internationell solidaritet som skall styra den svenska flyktingpolitiken – inte nationell egoism och inhumanitet. Vi kommer bestämt att avvisa alla förslag som syftar till att direkt försvåra för asylsökande att komma till Sverige. Vi kommer dessutom oförtröttligt att resa krav på bättre garantier för rättssäkerhet vid gränsen: ett juridiskt biträde för de asylsökande, en överflyttning av besluten från polisen till invandrarverket, ett införande av beslutsmotivering vid beslut i asylärenden, m. m. Till dessa saker återkommer vi senare i år i vår motion om flyktingpolitik.

Vi är övertygade om att Sverige har råd att vara humant mot de tiotusentals människor som söker asyl i vårt land. Det är viktigt att bakom den anonyma statistiken om flyktingar i stället se varje enskild människas öde bakom siffrorna. Flyktingpolitik handlar om enskilda människors livsöden och deras barns framtid.

Jag vill därför uppmana regeringen att dra tillbaka alla förslag som syftar till att hindra människor från att nå Sveriges gräns eller att på olika sätt behandla asylsökande som brottslingar.

Regeringen måste också förbättra rättssäkerheten, så att det blir en större likhet inför lagen mellan svenskar och utlänningar.

Jag vill till sist be den socialdemokratiska regeringen att inte misstro svenskarnas vilja till solidaritet. Det finns säkert en majoritet bakom kravet på mer humanitet i flyktingpolitiken. Låt detta också bli en politisk majoritet!

Anf. 22 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! I genomsnitt går det 1 flykting på ca 300 invånare i Västeuropa, mot 1 på 30 i många u-länder.

Flyktingproblemen ute i världen är så pass allvarliga och omfattande att det inte går att åstadkomma radikalt bättre lösningar utan att de rika länderna väsentligt ökar sitt ansvarstagande och utan att internationella överenskommelser kommer till stånd om en rättvisare ansvarsfördelning mellan länderna.

De mest verksamma flyktinginsatserna gör Sverige ute i världen genom ekonomiskt stöd till FN:s flyktingkommissarie och till FN:s organisation för Palestinaflyktingar i Mellersta Östern samt direkt flyktingbistånd i Afrika, Asien och Latinamerika. Behovet av förstärkta insatser i alla dessa sammanhang är mycket stora, men det finns anledning att särskilt uppmärksamma FN:s flyktingkommissaries behov av bättre ekonomiskt, personellt och moraliskt stöd för att kunna klara både akuta och långsiktiga behov. Ett utökat svenskt stöd bör därför ges hög prioritet.

Då det gäller ansvarsfördelningen har vissa framsteg uppnåtts. Men de är helt otillräckliga. Norge har ökat sin flyktingkvot från några hundra till 1 200 flyktingar. Finland förbereder enligt uppgift att ta emot 150 kvotflyktingar, vilket är mycket blygsamt men ändå ett framsteg.

De överläggningar som förekommit på europeisk nivå har inte gett några nämnvärda resultat. Det är angeläget att regeringen tar nya initiativ för att förstärka och samordna insatserna.

En förutsättning för att Sverige skall vara framgångsrikt är, som fastslagits i ett tidigare riksdagsbeslut, att Sverige föregår med gott exempel i sin egen flyktingpolitik.

Det är klart att en utlännings vid den svenska gränsen enligt gällande konvention och utlänningslag har rätt att söka asyl, även om vederbörande saknar pass eller visum.

Överenskommelsen med DDR kan från denna utgångspunkt ifrågasättas. Av allt att döma har den lett till att flyktvägen till Sverige via DDR i det närmaste har stängts. Följden har också blivit att andra länder gjort liknande överenskommelser med DDR, som förra lördagen beslutat att hörsamma Västtysklands vädjan om ett stopp av flyktingtrafiken från Öst- till Västtyskland. Däremot gäller inte beslutet Västberlin, därför att staden enligt DDR:s uppfattning inte är en del av Västtyskland. Mer än 20 000 flyktingar sökte asyl i Västberlin förra året. Det är oroande att länder på detta sätt övervältrar ansvaret på andra.

Då det gäller brister i möjligheter att söka asyl hänvisas ofta till möjligheten att bli kvotflykting. Regeringen föreslår inte någon utökning av flyktingkvoten, som under tio års tid omfattat ca 1 250 personer. Det är särskilt betänkligt att denna förhållandevis blygsamma flyktingkvot inte ens har uppfyllts under vissa år, exempelvis 1984, då endast 1 000 personer överfördes hit.

Av invandrarverket har jag fått upplysningen att anledningen till detta varit att man haft alltför få sökande. Men detta måste i så fall bero på att informationen varit alltför dålig och att ansträngningarna att uppfylla kvoten genom uttagning varit otillräckliga. Det är viktigt att den beslutade

Prot. 1985/86:74
7 februari 1986

Allmänpolitisk debatt

flyktingkvoten verkligen utnyttjas. Om så inte sker bör de överskott som finns från ett tidigare år kunna utnyttjas under kommande år. Medel är avsatta för ändamålet, varför det inte borde vara svårt att genomföra en sådan ordning.

Med hänsyn till de faktiska behoven ute i världen behövs en plan för en successiv utökning av flyktingkvoten till det dubbla. Men detta får inte ske på bekostnad av att 6 § avskaffas, som Gunnel Liljegren i dag har pläderat för. Jag noterar dock med en viss tillfredsställelse att, såvitt jag kunnat se, moderata samlingspartiet inte motionerat om detta i år.

Ett stort antal flyktingar kan och vill ta sig hit på egen hand. För dem gäller att de som regel inte kan få sina asylsökningar prövade annat än vid ankomsten till Sverige. Det har uppgetts från invandrarverkets sida att visum kan ges informellt om någon tillförlitlig person här i Sverige vill ha hit någon som är förföljd. Frågan är om inte denna möjlighet borde formaliseras. Det bör utredas och prövas i vilken utsträckning visering kan beviljas för asylsökande.

Det är klart att det finns många asylsökande som inte kan avvakta ett besked om visumansökan på grund av den trängande situation de befinner sig i.

Det är inte sällan den alltför restriktiva tillämpningen av avvissningsbestämmelserna, främst av polismyndigheten i Trelleborg, har varit orsaken till att berättigad kritik har kunnat framföras. Men även andra myndigheter har intagit en alltför restriktiv hållning i tillämpningen av bestämmelserna om avvissning och utvisning. Det gäller bl. a. palestinier, tamiler, pakistanare och iranier.

Man kan inte bortse ifrån att det förekommer missbruk av asylrätten. Det är ingenting nytt, utan har förekommit i alla tider. Det är ett intresse även för flyktingarna att missbruk beivras. Men detta får inte ske på ett sätt som kränker rätten att söka asyl och möjligheten att få den. Det är ett omistligt värde att upprätthålla en generös och human asylprövning.

Det har ställts förbättrade handläggningsresurser till förfogande i asylärenden, men de är fortfarande otillräckliga. Invandrarverket begär 9,1 milj. kr. i extra anslag för innevarande budgetår. Anledningen är ökningen av antalet asylsökande, som är betydande, men inte större än vad den har varit under vissa tidigare perioder. Det måste upprepas att yrkade anslag för förbättrad handläggning leder till minst lika stora besparingar i vad gäller uppehälle, logi, m. m. till de asylsökande.

Det är välkommet att åtgärder nu vidtas för att koncentrera asylutredningarna och söka genomföra dem på mottagningsförläggningarna. Men förkortningen av handläggningstiderna får inte innebära inskränkningar i rättssäkerheten eller en utökning av polisens befogenheter. Det är i stället så att förstärkning av rättssäkerheten är behövlig, främst i samband med avvissningsärenden och tagande i förvar, genom utökade möjligheter att få juridisk rådgivning och biträde.

Det är bra att regeringen nu föreslår att överklagningsmöjlighet i överensstämmelse med gällande konvention skall finnas också i verkställighetsärenden samt att invandrarverket skall få möjlighet att ompröva sina egna beslut utan att överklagande sker.

Generella tvångs- och sanktionsåtgärder som liknar det straffprocessuella förfarandet och som drabbar asylsökande får vi avstå ifrån då misstanke om brott inte föreligger. En person får aldrig behandlas som brottslig, därför att han söker asyl. Sådana åtgärder som att ta fingeravtryck av asylsökande eller att omhänderta pass under utredningstiden, utan att brottsmisstanke föreligger, är farliga ur integritets- och rättssäkerhetssynpunkt. Det är angeläget att asylutredningen noggrant prövar alla dessa frågor och att dess förslag, som bör leda till förbättringar i fråga om handläggning och rättssäkerhet, ges hög prioritet då det gäller att genomföra en behövlig reform på området.

Erfarenheterna då det gäller handläggningen av asylutredningar leder emellertid till att dessa bör skötas av civila organ och inte av polisen. Det naturliga är att statens invandrarverk självt svarar för utredningarna, eventuellt med hjälp av kommunala eller andra civila organ. Det är bara i samband med verkställighet då besluten inte kan genomföras på frivillig väg som polisens medverkan behövs.

Ökade resurser föreslås i årets budgetproposition till kommunernas flyktmottagningar. Alla kommuner bör medverka efter förmåga, så att ansvaret fördelas på ett rimligt sätt.

Fem län har tagit emot färre flyktingar än vad som varit avtalat med invandrarverket. Övriga län har tagit emot fler flyktingar än som varit avtalat. Stockholms län har fått en extra stor andel. Förra året var det totala antalet 5 429 mot avtalade 2 019. Nya stimulansåtgärder behövs för att uppnå en ökad spridning och ökad ansvarsfördelning vid mottagande av flyktingar. Det är en olägenhet att avtalen mellan SIV och kommunerna endast är ettåriga och fordrar en omständlig förhandlingsprocedur. Riksdagen bör uttala sig om kommunernas ansvar och betydelsen av att avtal på längre tid ingås.

Herr talman! En rättvis och generös flyktingpolitik är internationell solidaritet omsatt i praktisk handling. Den har starkt stöd inom vårt land. Men det finns politiska och andra krafter som utnyttjar och spekulerar i invandrar- och flyktingfientlighet, även om de söker dölja detta.

Anf. 23 GUNNEL LILJEGREN (m) replik:

Herr talman! Det är inte obekant att det kommer en utlänningslagproposition senare i vår, och flera av de frågor som Hans Göran Franck här berört är sådana som förhoppningsvis kommer att tas upp i den propositionen.

Jag för min del har tänkt mig att motionera i de frågor som jag behandlat tidigare, bl. a. också 6 §, men jag vill vänta till dess att utlänningslagstiftningen ändå aktualiseras. Jag skulle emellertid vilja fråga: Tycker Hans Göran Franck som jurist att det är tillfredsställande att majoriteten av de flyktingar som tas emot i vårt land tas emot enligt en paragraf vars lydelse börjar med orden "En utlännings, som inte är flykting men som ändå --". Det naturliga vore väl att de flesta togs emot enligt den flyktingparagraf som gäller i hela Europa i stort sett i enlighet med Genèvekonventionen.

Det pågår just nu en harmonisering via Europarådsöverläggningar och överläggningar inom Nordiska rådet av ländernas praxis i utlänningslagstiftningen. Vi moderater hoppas ganska mycket på dessa överläggningar.

Anf. 24 MARIA LEISSNER (fp) replik:

Herr talman! Jag noterade med tillfredsställelse att Hans Göran Franck på ett antal punkter instämmer i de förslag som folkpartiet framfört i sin partimotion. Det gäller bl. a. en överenskommelse med DDR, det gäller kravet på en ökad flyktingkvot, ökad humanitet och rättssäkerhet vid hanteringen av asylsökande.

Jag hoppas verkligen, Hans Göran Franck, att våra förslag kan ge positiva resultat i kammaren.

Anf. 25 HANS GÖRAN FRANCK (s) replik:

Herr talman! Till Gunnel Liljegren vill jag säga att i den invandrarpolitiska kommittén och i den senare behandlingen här i riksdagen har bred enighet rått om att vi skall behålla 6 § i utlänningslagen.

Detta betyder att de som har flyktingliknande skäl som är tungt vägande kan få kvarstanna här i landet. Det är viktigt att det finns en legal grund för denna rätt. Det är denna grund som moderaterna tidigare har velat avskaffa. Moderaterna har sagt att bestämmelsen om att man kan få stanna enbart på humanitära grunder skulle vara tillräcklig.

Men om man vill uppnå samma syfte genom att avskaffa 6 § och i stället vill använda sig av en annan bestämmelse, är det obegripligt varför moderaterna gör så stor sak av detta. Anledningen är i själva verket att de vill minska antalet människor med flyktingliknande skäl som kommer hit. Moderaterna vill genomföra denna minskning genom att använda en bestämmelse som innehåller en hänvisning till humanitära grunder och enligt vilken det bara är skälighetsprövningar som avgör om de får stanna, dvs. detta kommer att bero på vem som sitter och bestämmer. Man kan då alltså inte hänvisa till en paragraf som föreskriver vissa skyldigheter och rättigheter. Det finns inte gehör för ett avskaffande av 6 §. Det är jag tillfreds med. Moderata samlingspartiet kommer i fortsättningen att möta oförändrat motstånd från vårt parti och förhoppningsvis även från andra partier här i kammaren.

Till Maria Leissner vill jag endast säga att det är viktigt att det råder ett stort intresse kring dessa frågor. Vi har all anledning att inom våra resp. partier på allt sätt verka för att vi får en så progressiv flyktingpolitik som möjligt och att vi får en flyktingpolitik som tillgodoser krav på rättssäkerhet och rättstrygghet. Det skall vi fortsätta att verka för.

Anf. 26 GUNNEL LILJEGREN (m) replik:

Herr talman! Hans Göran Franck säger att moderaterna tidigare har velat avskaffa 6 §. Det har tidigare i utlänningslagskommittén funnits en stor majoritet tvärs över partigränserna för att man skall avskaffa 6 §. Riksdagsmän som har medverkat där sitter fortfarande i denna kammare men har uppenbarligen ändrat åsikt.

Hans Göran Franck uppehåller sig vid *det antal* flyktingar vi tar emot. Frågan är ju också *vilka* flyktingar vi tar emot – om det är flyktingar som har starka skäl eller svaga skäl. Ett upphävande av 6 § skulle förhoppningsvis inte medföra att vi tar emot ett mindre antal flyktingar. Däremot är det möjligt att flyktingar som har starkare skäl kunde föras över till Sverige.

Anf. 27 MARIA LEISSNER (fp) replik:

Herr talman! Av de skäl som Hans Göran Franck nämnde bör man över huvud taget aldrig överväga att avskaffa 6 §. Avsikten med denna paragraf är att ge människor som är de facto-flyktingar möjlighet att stanna i Sverige även när 3 § inte är tillämplig.

Däremot pekar Gunnel Liljegren på ett aktuellt problem, nämligen . . .

Anf. 28 TREDJE VICE TALMANNEN:

Replikén avser Hans Göran Francks anförande och inte Gunnel Liljegrens.

Anf. 29 HANS GÖRAN FRANCK (s) replik:

Herr talman! För att man skall få stanna i Sverige enligt 6 § krävs det, Gunnel Liljegren, att man kan åberopa tungt vägande skäl. 6 § är således inte av den karaktär som Gunnel Liljegren tycks föreställa sig.

Jag vill även tillägga att det i ett flertal andra länder i Västeuropa finns bestämmelser av liknande slag. Det finns även länder som har en praxis som svarar emot den som finns i 6 §.

När man behandlade denna fråga i utskottet och när man fattade beslut om den i kammaren sade man uttryckligen ifrån att det är viktigt att Sverige behåller 6 § just för att det stärker vårt agerande i internationella förhandlingar. Jag sade tidigare att en förutsättning för att vi skall bli framgångsrika i dessa förhandlingar är att vi föregår med gott exempel. Skulle vi nu avskaffa 6 § skulle det uppfattas som att Sverige har slagit om när det gäller flyktingpolitiken. Det skulle betyda att våra partner i Västeuropa skulle kunna säga att om ni kan försämrå er flyktingpolitik då kan vi också göra det. Det skulle vara mycket dåligt att göra så nu då det gäller att öka ansträngningarna för att sprida ansvarsfördelningen. En av de viktigaste frågorna nu är nämligen att ansvarsfördelningen måste spridas till ett större antal länder, och de måste ta ett ökat ansvar. Det är detta som jag har pläderat för i mitt första inlägg.

Tredje vice talmannen anmälde att Gunnel Liljegren anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 30 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Den här allmänpolitiska debatten har innehållit många ämnen och många angelägna frågor. Men en av de allra viktigaste frågorna i en demokrati är ändå rättssäkerheten. Den är en förutsättning för en parlamentarisk demokrati. Rättssäkerhetens värden måste bevaras och ständigt hållas aktuella.

Den här inledningen kan tyckas något högtravande. Men Sverige tillhör i dag ett av de länder i världen som har det högsta skattetrycket. När skattetrycket stiger finns det många som gör försök att komma undan en del av skatterna. För att hålla efter dessa tar samhället till den ena lagen efter den andra för att utöka sin kontrollapparat och göra det möjligt att hitta skattesmitare.

På det sättet har vi fått bevissäkringslagen, betalningssäkringslagen,

angiverilagen m. fl. lagar. Vi har också fått ett skattesystem som är så komplicerat att vi inte riktigt hittar bra lagregler att fånga in alla som försöker minska sina skatter genom någon typ av kringgående. Då tar samhället till generalklausuler och andra kautschukartade bestämmelser för att fylla ut luckorna.

Rättssäkerhetsfrågor såsom förutsebarhet, personlig integritet och likhet inför lagen får ge vika för effektivitet. Kontrollapparaten förstärks på bekostnad av den enskilde individens rättstrygghet.

Den senaste tiden har det i pressen förekommit en del fall som visar på att kontrollapparaten skördar offer. Offren är de enskilda människorna.

Nyligen har massmedia skrivit om tre företagare i Halland som blev misstänkta för skattebedrägerier. Förundersökningen angående dessa brott pågick i sju år. Under den tiden gick deras företag i konkurs och företagets 80 anställda friställdes. Företagarna själva drabbades av personliga tragedier såsom skilsmässor, depressioner, självmordsförsök och ekonomisk ruin.

Åklagaren åtalade så småningom företagarna. I den efterföljande processen frikändes dessa. Eftersom företagarna ej blev fällda för några brott har samhällets kontrollapparat skördat onödiga offer.

De rent personliga tragedierna går förmodligen aldrig att reparera och dessutom har dessa människor svårt att ordna sin försörjning, eftersom de är ekonomiskt krossade. I det läget vore det naturligt att staten betalade skadestånd för den skada som åsamkats företagarna. Men så är inte fallet.

Enligt skadeståndslagens regler krävs för att staten skall bli skadeståndsskyldig att någon befattningshavare – i detta fall åklagaren – förfarit felaktigt.

Eftersom åklagare enligt rättegångsbalkens regler *skall* inleda förundersökning så snart det på grund av angivelser eller av annat skäl finns anledning anta att brott som hör under allmänt åtal har förövats, kan man med all sannolikhet dra den slutsatsen att åklagaren i det fall jag refererat inte handlagt ärendet så att skadeståndsskyldighet föreligger.

Samhället har med sin kontrollapparat krossat dessa människor, och trots att domstolen frikänt dem lämnas de av staten utan återupprättelse. Den fråga man då måste ställa sig blir: Omfattas dessa människor av rättssäkerhet?

Ingenting ursäktar skattebrott. Men ansvar och skuld åvilar också dem som skapat högskattesamhället och dess fiskala lagar för att jaga skattesmitare. I processer mot enskilda människor där samhället ej förmår visa att brott verkligen föreligger bör staten ha en skyldighet att ersätta dessa för förlorade försörjningsmöjligheter och lidande.

Herr talman! Skattesystemet har blivit så komplext att många människor är oförmögna att beräkna eller kontrollera sin skatt. Skattebetalarna blir på så sätt utlämnade till skattemyndigheterna. Svårigheterna att förstå skatte-reglerna leder också lätt till att personer utan uppsåt bryter mot reglerna. Dessutom kan konstateras att uttolkarna av vår skattelagstiftning också har svårigheter att förstå reglerna och skapa enhetlig praxis.

Målen är många där taxeringsnämnd, länsrätt och kammarrätt kommer till olika resultat. Men det är inte nog med att de kommer till olika resultat. I vissa fall tolkas skattereglerna så, att de dessutom ger *orinliga* resultat.

Ett av flera exempel på detta är Birger Åström i Norrbotten. Inför Stålverk

80-expansionen ville kommunen köpa mark av honom. Eftersom han drev rörelse med grustäkt och krossanläggning ville han inte sälja sin mark. Under hot om expropriation var han ändå tvungen att sälja marken.

I samband med detta tog han kontakt med skatteavdelningen på länsstyrelsen och frågade vad reavinstskatten skulle bli om han sålde marken på de premisser som var aktuella. Han fick då besked om att det inte skulle bli någon reavinstskatt.

Överlåtelsen genomfördes. Taxeringsnämnden ålade honom ingen reavinstskatt. En taxeringsintendent – i form av ett allmänt ombud – klagade till länsrätten. Länsrätten ålade då Birger Åström att betala reavinstskatt plus avgifter som sammanlagt översteg vad han erhållit i köpeskillning.

Kammarrätten i sin tur undanröjde reavinstbeskattningen. Regeringsrätten återförvisade på olika grunder målet till länsrätten.

Målet vandrar nu för andra gången genom instansordningarna. Länsrätten dömde ut en måttlig reavinstskatt. Kammarrätten, som förra gången inte ålade Åström någon reavinstskatt alls, utdömde denna gång reavinstskatt plus avgifter till en summa som översteg köpeskillningen. Regeringsrätten har ännu ej tagit upp målet.

Med andra ord: Läget i dag är att denna person sedan 1974, alltså under tolv år, har hållit på och processat med staten om skatt. Den sista domen ålägger honom att betala mer i skatt och avgifter än han har fått i köpeskillning.

Förutom att staten konfiskerat hela köpeskillningen har Åström under perioden på det belopp han processat om fått betala över 700 000 kr. i förmögenhetsskatt och omkring 300 000 kr. i försvarar- och expertkostnader. Frågan är: Omfattas denna person av vår rättssäkerhet?

När riksdagen beslutade om reavinstbeskattningen var inte avsikten att människor som ej begått brott skulle vara tvungna att betala hela sin köpeskillning till staten. Ändå dömer domstolarna på detta sätt.

Lagstiftningen ger inte domstolarna den möjlighet de behöver för att åstadkomma något så när rimliga domar.

Lojaliteten mot skattesystemet kan i längden upprätthållas endast om medborgarna upplever sig förnuftigt och rättvist behandlade. För detta krävs en balans i bedömningen av vad som är till fördel för medborgarna och vad som är till fördel för staten. Generella bedömningsnormer som enbart gynnar staten leder ofelbart till bristande lojalitet och bristande tilltro till systemet.

Det finns därför med vårt nuvarande skattesystems komplexitet starka skäl för att införa en omvänd generalklausul. En sådan bör förhindra att skattskyldiga av myndigheterna behandlas på ett sätt som inte kan anses stå i överensstämmelse med intentionerna bakom en viss lagstiftning, exempelvis att ålägga personer en icke avsedd beskattning. Denna omvända generalklausul skulle således bli en positiv lag för den enskilda individen.

Rättssäkerhet måste innebära att myndigheterna ständigt arbetar med insikten att de är till för allmänheten och inte tvärtom. Statens ambitioner att beivra brott och att kontrollera efterföljden av lagar kan inte få leda till att enskilda personer ställs utanför rättssäkerheten. För folkpartiet är det en självklarhet att samhället har ett medansvar för de enskilda individerna och att alla innefattas i ett aktivt stöd och får skydd då det gäller rättssäkerheten.

Anf. 31 GUNILLA ANDRÉ (c):

Herr talman! Tre ungdomar, en flicka och två pojkar, åker in till stan en lördagkväll och går på bio. Innan de far hem igen tar de en promenad runt torget. De är nyktra och uppträder inte störande. En berusad man går fram emot dem, och utan någon som helst anledning riktar han helt överraskande ett knytnävsslag mot den ene ynglingen. Denne reser sig upp men blir omedelbart nedslagen igen. Då rusar en av kamraterna till och frågar: Vad gör du? Mer hinner han inte säga förrän det smäller igen. På vingliga ben försvinner mannen. Kvar finns två blödande, sönderslagna pojkar och en förskrämd flicka. Det här inträffade nyligen i en stad i Skaraborg. Mamman till två av ungdomarna frågar med all rätt: Vart är vi på väg? Skall våldet helt ta över? Det måste vara något fel på samhället när våldet bara ökar.

I en föroret rånades en närbutik. Rånaren kom undan med 100 000 kr. Det var det sextonde väpnade rånet i Stockholm hittills i år. Det är 16 butiksägare eller anställda som ställs öga mot öga med beväpnade rånare. På ett år – under 1984 – fördubblades rånen i Stockholm.

Förra året fick 450 skolbarn i Stockholm föras till akutmottagningen sedan de skadats allvarligt i skolan. Barnen använder grymma metoder med karateslag och livsfarliga sparkar riktade mot huvud och underliv. Våldet i skolorna ökar och går allt längre ner i åldrarna. Tendensen är densamma över hela landet.

På Söder i Stockholm knuffades en 80-årig kvinna omkull och rånades på 300 kr. Överfallet skedde mitt på dagen. Kvinnan fick bäcken- och handledsfrakturer.

Det var bara några axplock av de senaste dagarnas brottsnotiser, händelser som lett till fysiska och psykiska skador, medfört rädsla, oro och förtvivlan. Många brottsoffer får men för livet.

Brottsutvecklingen i vårt svenska samhälle är oroande. Sedan 1974 har exempelvis våldsbrotten ökat med 55 %. Jämfört med början av 1970-talet har bostadsinbrotten mer än fördubblats. Nästan hälften av brotten 1985 har rapporterats i de tre storstadsområdena. Koncentrationen av brottsligheten till dessa områden gäller i särskilt hög grad många av de allvarligare brotten såsom mord, dråpförsök, våldtäkt och rån.

Hur ser då regeringen på denna ständigt ökande brottslighet, som drabbar enskilda personer oerhört hårt? Även om justitieministern också erkänner att antalet anmälda brott ökat, understryker han att några alarmerande förändringar inte ägt rum. En försiktig tolkning av ministrarnas uttalande vad gäller brottsutvecklingen tyder på att regeringen accepterar en viss årlig ökning även i framtiden.

Centerpartiet kan inte acceptera ett sådant synsätt. Enligt vår uppfattning är en av samhällets absolut viktigaste uppgifter att förhindra brott. Samhällsinsatserna skall dimensioneras så att den negativa trenden kan brytas.

När det gäller våldsbrott kan vi konstatera att våldet på gator och andra allmänna platser har både ökat och förråats. Människor har rätt att kräva insatser för att bryta utvecklingen och att kräva ett samhälle där människor kan vistas på allmän plats utan att känna rädsla för överfall eller rån.

Samhällets våldsbekämpande arbete är beroende av insatser från såväl polisen som domstolar och allmänhet. Vi måste med kraft markera att

våldshandlingar inte kan accepteras. Straffen för våldsbrott skall vara avpassade så att de avskräcker. Det förslag som fängelsestraffkommitténs majoritet nyligen presenterade är i det här sammanhanget, som vi ser det, helt oacceptabelt. Vi kan inte medverka till att samhällets sanktioner på våldsbrott mildras till den grad att vissa våldsbrott i framtiden närmast ursäktas. Misshandel, vare sig den rubriceras som grov eller ej, är ett allvarligt övergrepp mot den misshandlades personliga integritet. Våldsinslaget som sådant snarare än resultatet av våldet i varje enskilt fall skall leda till ett kännbart straff.

Tillgreppsbrotten riktar sig i ökad omfattning direkt mot enskilda människor. De som förlorar ägodelar och tillhörigheter genom lägenhetsinbrott drabbas inte bara av en ekonomisk förlust. Ofta är ägodelarna oersättliga för den bestulne. Därtill kommer känslan av att privatlivet kränks. Särskilt tydligt framstår det när inbrottet kombineras med skadegörelse.

För de flesta människor som utsätts för lägenhetsinbrott leder tillgreppet till ekonomiska förluster för bostadsinnehavaren. Samhället har en moralisk skyldighet att i rimlig omfattning ersätta skada som uppkommer för enskilda. När en människa, trots vidtagna normala försiktighetsmått, utsätts för skada som inte ersätts av försäkring, bör samhället kunna träda in i ökad omfattning. Brottskadelagens nuvarande utformning och tillämpning bör omprövas. Syftet med omprövningen skall vara att vidga möjligheterna till skälig ersättning för enskilda skadelidande.

Våldsoffer behöver stöd och hjälp på ett helt annat sätt än hittills. Människor drabbas olika hårt. De kan försättas i chocktillstånd. Många offer får långsiktiga psykiska men av övergreppen. För en del leder det till en rädsla för att aktivt delta i vardagslivet eller till en ständig misstänksamhet mot okända. Varje person som är ett offer för våldshandlingar har en absolut rätt att få skydd, hjälp och stöd.

Polisen och sjukvården är de myndigheter som naturligt kommer i kontakt med våldsoffer. Ansvaret för att riktiga hjälpinsatser skall komma till stånd måste åvila dem. Polisen behöver kunskaper om vilka vårdmöjligheter som står till buds för offren, samtidigt som sjukvårdshuvudmännen måste uppmärksammas på det vårdbehov som våldsoffer har. Utbildning i omhändertagande av våldsoffer skall vara en del av den grundläggande polisutbildningen.

I en motion från centerpartiet har vi föreslagit att vi skulle starta en kampanj, en verklig folkkampanj, för ett våldsfritt och människovärdigt samhälle. På så sätt skulle vi kunna lyfta fram frågan i ljuset och få till stånd en attitydförändring, så att människor tar avstånd från våldet varhelst det uppträder. Vi behöver en landsomfattande kampanj i vilken såväl statliga organ, landsting och kommuner som fackliga och ideella organisationer samverkar. Den bör komma till stånd snarast.

Antalet utbildningsplatser på polishögskolan har minskat kraftigt sedan den socialdemokratiska regeringens tillträde 1982. Den för budgetåret 1986/87 föreslagna intagningen om 150 aspiranter motsvarar inte ens tillnärmelsevis den årliga avgången. Personalsituationen inom polisorganisationen kommer att förvärras under de närmaste åren, även om polisutbildningen kraftigt byggs ut framöver. Från centerpartiets sida har vi föreslagit en

Prot. 1985/86:74
7 februari 1986

Meddelande om frågor

ökning av antalet platser till totalt 300 för nästa budgetår.

Centerpartiet anser att den framtida inriktningen på det rättsvårdande arbetet måste utgå ifrån att alla människor skall garanteras rättssäkerhet och trygghet. Samhällets uppgift är att tydligt visa att övergrepp mot människor inte tolereras. det gäller såväl övergrepp riktade mot människors liv och hälsa som övergrepp riktade mot enskildas egendom.

Brottsbekämpandet under de senaste åren har varit riktat mot vissa brottstyper, medan insatser för att bekämpa den traditionella brottsligheten har fått stå tillbaka.

Självklart skall arbetet för att bekämpa t. ex. ekonomisk brottslighet och narkotikabrottslighet fortsätta. Men det får inte innebära att insatserna för att bekämpa våldsbrottslighet och traditionell brottslighet blir eftersatta. Om inte samhället tydligt visar att alla övergrepp mot enskilda personer kommer att beivras, kan det leda till att allmänhetens tilltro till rättssystemet skadas. För en enskild person är det lika angeläget att polisen och domstolarna har möjligheter att bekämpa lägenhetsinbrott och andra tillgreppsbrott som att samhället kan skyddas för en allvarlig brottslig verksamhet.

När människor känner att de kan påräkna samhällets skydd är de beredda att själva delta i det rättsvårdande arbetet. Enligt centerpartiets uppfattning råder ett direkt samband mellan människors vilja att medverka i brottsbekämpning och deras tilltro till rättssystemets möjligheter att garantera säkerhet och trygghet.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Anmälades och bordlades

Proposition

1985/86:87 Ändring av riksgränsen mellan Sverige och Finland vid forsen Vähänärä i Torne älv.

6 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framstälts

den 6 februari

1985/86:363 av *Lennart Brunander* (c) till jordbruksministern om finansieringen av kostnaderna för spannmålsöverskottet:

I det jordbrukspolitiska beslutet från 1977 beslutade riksdagen att målsättningen skulle vara att bibehålla ungefär nuvarande åkerareal. Detta sade man motiverade att staten iklädde sig ett övergripande ansvar för finansieringen av kostnaderna för spannmålsöverskottet. Ansvaret borde enligt propositionen främst ta sikte på att neutralisera låga världsmarknadspriser.

Trots dessa klara uttalanden har regeringen nu vägrat att ta upp förhandlingar med jordbrukarna om hur underskottet i regleringskassan för

spannmål skall klaras. Jordbrukarna uppfattar med rätta detta som att regeringen sviker dem och att regeringen struntar i av riksdagen fattade beslut.

Regeringen borde ompröva sin ställning i denna fråga och ta upp förhandlingar med representanter för jordbrukarna om hur underskottet i spannmålskassan skall finansieras.

Jag hemställer att få ställa följande fråga till jordbruksministern:

Varför följer inte jordbruksministern det av riksdagen fattade beslutet?

den 7 februari

1985/86:364 av *Ivar Franzén* (c) till bostadsministern om ett alternativ till det planerade koleldade kraftvärmeverket i Värtan:

Stockholm Energi Produktion AB vill bygga ett koleldat kraftvärmeverk på 400 MW som skall placeras i Värtan och som skall använda ASEAs PFBC-teknik. Koncessionsnämnden för miljöskydd har avstyrkt lokaliseringen till Värtan.

Det kan finnas skäl för att få till stånd en demonstrationsanläggning för ASEAs PFBC-teknik, men det kan starkt ifrågasättas om det för detta behövs en anläggning på 400 MW. Det är dessutom tveksamt om tekniken är så "mogen" att den med rimlig risk kan användas i en så stor anläggning.

Regeringen skall pröva lokaliseringen.

Med anledning av vad ovan anförts vill jag fråga bostadsministern:

Vilka åtgärder kommer regeringen att vidta för att få till stånd en lämpligare storlek och lokalisering av en demonstrationsanläggning för ASEAs PFBC-teknik än den som föreslås av Stockholm Energi Produktion AB?

1985/86:365 av *Martin Olsson* (c) till justitieministern om ändringar i namnlagen:

1982 års namnlag ger betydligt större valfrihet än tidigare lag för den enskilde att bestämma vilket namn han eller hon vill bära. I syfte att verka för namnstabilitet infördes dock vissa begränsningar i rätten att byta namn eller anta nya namn. Dessa begränsningar har i speciella fall visat sig medföra vissa problem. Det gäller dels för makar som har ingått äktenskap före den nya lagens ikraftträdande och som önskar anta hustruns namn som ogift som gemensamt efternamn, dels behovet av att utöver ett nytt förnamn – som lagen tillåter – kunna ge utländska adoptivbarn ytterligare nya förnamn.

I anledning av motioner som tog upp främst dessa problem beslöt riksdagen hösten 1984 (LU 1984/85:3) att "förorda att regeringen i lämpligt sammanhang överväger om vissa begränsade ändringar bör göras i namnlagen".

Jag vill därför fråga justitieministern:

När kan förslag om vissa smärre ändringar i namnlagen i anledning av riksdagsbeslutet 1984 väntas bli framlagt?

Prot. 1985/86:74
7 februari 1986

Meddelande om frågor

Prot. 1985/86:74 7 § Kammaren åtskildes kl. 13.06.
7 februari 1986

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Gunborg Apelgren